

”EI NE SENTÄÄN VÄLIMERKKEJÄ OLE!” – ERI IKÄRYHMIEN KÄSITYKSIÄ
EMOJIEN VÄLIMERKINOMAISESTA KÄYTÖSTÄ

Pro gradu -tutkielma

22.5.2022

Lassi Perämäki

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet	1
1.2. Aiempi tutkimus	2
2. TEORIA	4
2.1. Välimerkkien käytösäännöt suomen yleiskielessä	4
2.1.1. Virkkeen päättävät välimerkit	4
2.1.2. Virkkeen sisäiset välimerkit	5
2.2. Välimerkkien käyttö internet-viestinnässä ja välittömässä viestinnässä	6
2.3. Emojin historia ja määritelmä	8
2.4. Emojien ja tunneikonien erot ja yhtäläisyydet	9
2.5. Emojien välimerkinomainen käyttö	10
2.6. Emojin faattinen käyttö osana kieltä	12
3. TUTKIMUSMETODIT JA AINEISTO	14
3.1. Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä	14
3.2. Kyselylomakkeen hyödyt ja haitat	14
3.3. Tutkimuksessa esiintyvät informanttiryhmät	16
3.4. Aineistonkeruussa käytetty kyselylomake	17
3.5. Tutkimusaineisto	18
3.6. Tutkimusmenetelmät	19
4. ANALYYSI	21
4.1. Analyysin johdanto	21
4.2. Paikkakysymyksen analyysi	22
4.3. Tilannekysymyksen analyysi	29
4.4. Valintaa ohjaavia syitä koskevan kysymyksen analyysi	37
4.5. Välimerkkityyppjä koskevan liukusäädinkysymyksen analyysi	45
4.6. Emojiryhmiä koskevan liukusäädinkysymyksen analyysi	49
4.7. Ikäryhmäkysymyksen analyysi	52
4.8. Analyysin yhteenveto	54

5. PÄÄTÄNTÖ	56
LÄHTEET JA LYHENTEET	58
LIITE	

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Kartoitan pro gradu -tutkielmassani ihmisten käsityksiä siitä, miten ja millaisissa tilanteissa emojiä voidaan käyttää välimerkin kieliopillisella paikalla. Tutkimukseni on jatkoa vuonna 2020 valmistuneelle kandidaatintutkielmalleni, jossa tutkin yläkouluikäisten ja yli 50-vuotiaiden kielikäsitteiden eroja ilmiöön liittyen mieltävän emojiin osalta.

Vaikka aineistoni oli kandidaatintutkielmassa rajattu (alle 40 vastaajaa molemmista viiteryhmistä), tutkimustulokseni paljastivat kaksi keskeistä asiaa: ilmiö tunnistetaan molemmissa viiteryhmissä ja molempien viiteryhmiä käsitykset ilmiöstä olivat keskenään paikoin todella samanlaisia. Kandidaatintutkielman aineiston rajallisuudesta huolimatta katson tutkimustulosten vahvistaneen havaintoni siitä, että emojiin käyttö välimerkkien paikalla on todellinen kielellinen ilmiö, jonka maallikot kahdesta hyvin erilaisesta ikäryhmästä tunnistavat.

Koska tutkielmassani selvisi, että kaksi hyvin erilaisista lähtökohdistista emojiin käyttöön kasvanutta viiteryhmiä suhtautuvat ilmiöön merkittävän samankaltaisesti (Perämäki 2020: 28), pro gradu -tutkielmassani kartoitan kaikenikäisten mielipiteitä aiheesta ja käsitteän ikäryhmien eroja lähinnä kurioositeetteina, jotka voivat paljastaa ilmiöstä uutta tietoa, joka ei välttämättä ole tutkimuskysymysten kannalta relevanttia. Jaottelen vastaajat siis tässäkin tutkimuksessa ikäryhmittäin, mutta ikäryhmien väliset erot vastauksissa eivät ole tutkimukseni keskiössä.

Tutkimuskysymykseni tutkielmassa ovat seuraavat:

1. Millaisista syistä ja millaisissa yhteyksissä suomalaiset kielenkäyttäjät valitsevat emojiin kirjoitetun tekstin jaksottamiseen välimerkin sijaan?
2. Millaiset emojiit koetaan sopivimmiksi välimerkinomaiseen käyttöön ja mitkä välimerkit koetaan mitenkään hyvin korvattaviksi tai vahvistettaviksi emojiilla?
3. Kenen tai keiden suomalaiset olettavat käyttävän emojiita välimerkinomaisesti eniten arkikirjoituksessa?

Hypoteesini on, että aineiston läpikäynti paljastaa samankaltaisia tuloksia kuin kandidaatintutkielmani. Tutkielman tekeminen osoitti, että kyselytutkimukseen osallistuneiden viiteryhmiä edustajat kokevat tutkimani ilmiön paitsi todelliseksi myös jossain määrin luontevaksi, ja ilmiöön suhtautuivat kielteisesti tai epäilevästi vain harvat. Koska informantit kertoivat mieltävän emojin sopivan tekstiin parhaiten kysymysten tai pohdintojen yhteen, on nähdäkseni myös aiheellista olettaa, että kielenkäyttäjät noudattavat jonkinlaista kaavaa jaksottaessaan tekstiä emojiilla. Uskoisin, että yleisin tällainen kaava on valita sellainen emoji, joka kuvastaa sitä mielentilaa, jonka kirjoittaja kokee tuottaessaan tekstiä, tai jonka hän haluaa välittää lukijalle tekstin avulla. Valinnoille lienee kuitenkin myös muita syitä. Arvelen myös, että informantit näkevät ilmiön toteutuvan useammin lopetusmerkkien kuin virkkeen keskellä esiintyvien välimerkkien kohdalla. Näen todennäköisenä myös sen, että ilmiön mielletään vahvasti liittyvän luonnollisimmin nuorempien kuin vanhempien ihmisten kielenkäyttöön.

1.2. Aiempi tutkimus

Emojeita käsittelevää aiempaa kielitieteellistä tutkimusta on toistaiseksi tehty hyvin vähän siihen nähden, miten yleinen ilmiö emojien käyttö verkkoviestinnässä on ollut jo pitkään. Eniten emojiit vaikuttavat kiinnostavan markkinoinnin ja tietotekniikan näkökulmasta, ja niitä tutkitaankin enimmäkseen niiden herättämien reaktioiden kannalta, vaikka emojiit ovat levittäytyneet moniin muihinkin käyttötarkoituksiin kuin pelkästään edustamaan graafisia ulkoasujaan.

Kielentutkimuksen näkökulmasta emoji vaikuttaa alkaneen kiinnostaa tutkijayhteisöä omana ilmiönään vasta muutamien viime vuosien aikana. 2000-luvun alkupuolen verkkokieltä kartoittaneet tutkijat, kuten David Crystal teoksessaan *Language and the Internet* (2. painos, 2006), käsittelevät tunneikoneita lähinnä yhtenä verkkokielen pienenä kuriositeettina, jota sivutaan toisinaan tutkittaessa sähköistä viestintää laajemmin. Pelkille emojiille omistautunutta tutkimusta on alkanut ilmaantua kielentutkimuksen kentälle pääasiassa 2010-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Nähdäkseni merkittävin emojiita käsittelevä kielitieteellinen kokoelmateos on Marcel Danesin *The Semiotics of Emoji: The Rise of Visual Language in the Age of the Internet* vuodelta 2017. Danesin teos käsittelee emojiita kielitieteellisenä ilmiönä laajasti useista näkökulmista, kuten käyttöyhteyksien, semantiikan ja pragmatiikan kautta.

Emojien välimerkinomaisesta käytöstä ei toistaiseksi ole julkaistu laajempaa kokoelma-teosta, mutta viimeisen viiden vuoden aikana aiheesta on kuitenkin alettu kirjoittaa jonkin verran artikkeleita erilaisiin viestinnän ja kielentutkimuksen alan julkaisuihin. Espanjalaisen Jaume I:n yliopiston tutkija Agnese Sampietro vaikuttaa tutkineen ilmiötä viime vuosina tuotteliainmin. Sampietron artikkeli *Exploring the punctuating effect of emoji in Spanish WhatsApp Chats* (2016) vahvisti minulle kandidaatintutkielmaa kirjoittaessani, että emoji-välimerkki-ilmiö on tunnistettu tiedeyhteisössä sellaisena, jollaiseksi olen sen itsekin mieltänyt. Lisäksi Sampietro on tutkinut emojin käyttöä sekä välimerkinomaisesti että sen muiden käyttötarkoitusten kautta, kuten esimerkiksi emojien humoristista ulottuvuutta sähköisessä viestinnässä artikkelissaan *Emojis and the performance of humour in electronic-mediated everyday conversation: a study of a corpus of WhatsApp chats* (2021). Kielitieteellisestä näkökulmasta emoji-ovat herättäneet jonkin verran kiinnostusta myös aasialaisessa kielentutkimusyhteisössä.

Kuten mainitsin luvussa 1.1., olen itse aiemmin tutkinut samaa aihetta kandidaatintutkielmassani (2020), joka käsitteli yhden emojin roolia. Jo tuolloin tutkimuksen tekemisen vaikeimpiin osiin kuului aiemman tutkimuksen etsiminen – suomenkielistä kielitieteilijäyhteisöä emoji-ovat kiinnostaneet vain vähän, ja emojin roolia välimerkin paikalla käsittelevää tutkimuskirjallisuutta on maailmanlaajuisestikin saatavilla melko vähän, ja ilmiöön pureutuva tutkimus on suurimmaksi osaksi Agnese Sampietron käsi-alaa. Emojia koskeva kielitieteellinen tutkimuskirjallisuus ylipäänsä on paljon laaja-alaisempaa, ja usemmissa emoji-keitä koskevissa teoksissa emoji-välimerkki-ilmiötä on käsitelty vain yksittäisten lukujen verran (esim. Danesi 2017), mikäli senkään vertaa.

Suomenkielisessä tiedeyhteisössä laajempaa tutkimusta aiheesta ei ole tehty, mutta esimerkiksi Kotimaisten kielten keskus (KOTUS) on noteerannut ilmiön syksyllä 2018 vietetyn ”somesyyskuun” yhteydessä (. Kielitoimiston somekyselyssä selvitettiin, mitä ”tapaa” kielenkäyttäjät suosivat hymiön tai kuvasymbolin käytössä. Kyselyssä mainittuja tapoja olivat symbolin käyttö lopetusmerkkinä, ennen lopetusmerkkiä tai lopetusmerkin jälkeen. Vaikka kysely ei sellaisenaan liitykään akateemiseen tutkimukseen, osoittaa se mielestäni sen, että tutkimusaihe kiinnostaa kieliyhteisöä, vaikka tutkimusta ei olekaan vielä tehty.

2. TEORIA

2.1. Välimerkkien käytösäännöt suomen yleiskielessä

Tutkittaessa välimerkkien käyttöön kytkeytyvää kielen ilmiötä on syytä selvittää myös välimerkkien käyttöön liittyvät säännöt yleiskielessä. Vaikka tutkimissani tapahtumaympäristöissä kieli ei aina noudatakaan yleiskielen normeja, välimerkkien käyttö omaksutaan tyypillisesti normitetun yleiskielen parista. Ensimmäistä kertaa vuonna 1921 Suomessa käyttöön otetun oppivelvollisuuslain mukaan kaikki ovat velvollisia opiskelemaan koulussa tietyn mittaisen oppivelvollisuuden verran.

Perusopetuksen oppimäärään sisältyy tietty määrä suomen kielen ja kirjallisuuden opetusta, jossa välimerkkien käytösäännöt opetellaan. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaisesti välimerkkien käytön oppiminen alkaa vuosiluokkien 1–2 tavoitteista. Opetustavoitteen T11 kuvaus on ”opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia.” (OPS 2014: 106.) Vaikka opetussuunnitelmaa uudistetaan säännöllisin väliajoin, oppivelvollisuuden valossa on kohtuullista olettaa, että tutkielmaan osallistuvat informantit ovat jossain vaiheessa elämäänsä saaneet opetusta, joka on mahdollistanut välimerkkien käytön oppimisen.

2.1.1. Virkkeen päättävien välimerkkien käytösäännöt

Virkkeen päättäviä välimerkkejä, joita kutsun tästedes lopetusmerkeiksi, käytetään suomen kielessä virkkeen lopussa. Lopetusmerkkien kieliopillinen tehtävä on asiatyyli- sessä kielessä osoittaa virkkeen loppu ja määrittää, onko kyseessä tavallinen toteamus, kysymys vai huudahdus. Teoksessa *Uusi kieliopas* Terho Itkonen kirjoittaa, että toteamuksen sisältävät virkkeet loppuvat pisteeseen, kysymysvirkkeet kysymysmerkkiin ja huudahdukset tai käskyt huutomerkkiin (Itkonen & Maamies 2012: 15–16). Itkonen lisää loppuun vielä kolmen pisteen käytöstä sen, että kolmea pistettä käytetään ilmoittamaan ajatuksen tai esityksen katkeamista kesken. Kielikellon numerossa 2/2006 kolmen pisteen käyttötarkoituksiin lisätään myös tietynlaisen sävyn luominen.

Lopetusmerkeille on yhteistä virkkeen lopettamisen lisäksi se, että ne kirjoitetaan kiinni edeltävään sanaan ja niiden jälkeen tulee välilyönti (Kielikello 2/2006). Piste jakaa osittain semanttisen roolin kysymysmerkin kanssa, sillä retorisen kysymyksen sisältävä virke voi myös päättyä pisteeseen. Virkkeen lopettamisen lisäksi pistettä voidaan käyttää myös esimerkiksi luetteloissa, taulukoissa ja lyhenteissä, mutta tällaiset käyttökontekstit eivät kuulu tutkielmani varsinaiseen viitekehykseen.

Kysymysmerkkiä käytetään virkkeen lopussa edellä mainitulla tavalla kysymysmuotoisen virkkeen lopussa osoituksena siitä, että kyseessä on kysymys, johon odotetaan jonkinlaista vastausta. Itkonen (2012: 16) osoittaa, ettei kysymysmerkki kuitenkaan kuulu alisteisen epäsuoran kysymyslauseen loppuun. Aiemmin mainitulla tavalla retorinen kysymyslause, johon ei odoteta vastausta, päätetään kysymysmerkin sijaan pisteellä. Lisäksi kysymysmerkkiä voidaan käyttää myös epäselvyyden tai epävarmuuden osoittamiseksi. (Itkonen 2012: 16, Kielikello 2/2006)

Huutomerkki osoittaa lopetusmerkinä, että sitä edeltävä ilmaus on huudahdus. Huudahduksen osoittamisen lisäksi se voi viitata myös siihen, että edeltävä ilmaus on painokas käsky (Kielikello 2/2006). Sekä Kielikellon artikkelissa että Itkonen teoksessa (2012: 16) esitellään huutomerkkin käyttökontekstiksi lisäksi sen käyttö keskellä virkettä erityisen huomion lisäämiseksi. Tällöin huutomerkki käyttäytyy samankaltaisesti kuin kysymysmerkki aiemmassa esimerkissä.

2.1.2. Virkkeen keskellä esiintyvien välimerkkien käytösäännöt

Virkkeen keskellä esiintyviä välimerkkejä käytetään useisiin erilaisiin tarkoituksiin. Siinä, missä lopetusmerkkien tarkoitus on lähinnä virkkeen päättäminen ja lausuman luonteen ilmaiseminen, voidaan virkkeen keskellä esiintyvillä välimerkeillä jaksottaa, kategorisoida ja tarkentaa tekstinosien tarkoituksia erilaisissa yhteyksissä. Näitä välimerkkejä on useita erilaisia, joista osalla on hyvin tarkkaan määritellyt käyttöyhteydet ja -säännöt.

Tutkielmani kannalta todennäköisesti oleellisin virkkeen keskellä esiintyvä välimerkki on pilkku. Pilkku on lopetusmerkkien lisäksi yleisin tekstin jaksottamiseen käytettävä välimerkki, jota voidaan käyttää useissa eri yhteyksissä. Itkonen (2012: 16–20) jakaa

pilkun käyttöä säännöt kolmeen eri kattokategoriaan, jotka ovat virkkeen eri lauseiden erottaminen toisistaan, lauseen osien erottaminen toisistaan sekä kokonaislukujen erottaminen desimaaleista. Kielikellon ohjeistuksen mukaan kategorioita on viisi: lauseiden välissä, rinnasteisten lauseenosien välissä ja luetteloissa, määritteiden välissä, titteleiden välissä sekä viimeisenä täsmennyksissä ja lisäyksissä.

Tutkielmassani keskityn lopetusmerkkien ja pilkun lisäksi ajatusviivaan ja yhdysmerkkiin sekä kaksoispisteeseen ja puolipisteeseen. Itkosen (2012: 20) mukaan puolipiste erottaa virkkeen veroisia läheisesti yhteen kuuluvia ilmauksia tai toimii pilkkua vahvempänä luettelma- tai rinnastusmerkinä. Kaksoispiste puolestaan esiintyy Itkosen mukaan suorien esitysten, täsmennysten ja perustelujen edellä sekä lyhenteiden jäljessä ja lukujen yhteydessä. Kielikellon tiivistyksen mukaan kaksoispiste osoittaa, että sen jäljessä tuleva tekstin osa täydentää tai perustelee edellä olevaa.

Muita virkkeensisäisiä välimerkkejä, joita näkee pääasiassa asiateksteissä, on runsaasti lisää. Suurinta osaa näistä merkeistä tapaa etenkin välittömässä viestinnässä hyvin harvakseltaan. Itkosen (2012: 20–26) ohjeistus sisältää aiemmin mainittujen välimerkkien lisäksi näistä sulkeet, vinoviivan, kenoviivan, lainausmerkit ja heittomerkin. Lisäksi Kielikellon ohjeissa mainitaan erikseen lähinnä matematiikassa ja tietojenkäsittelytieteessä käytettäviä erikoismerkkejä. Näillä ei kuitenkaan tutkielmani kannalta ole juuriakaan merkitystä.

2.2. Välimerkkien käyttö internet-viestinnässä ja välittömässä viestinnässä

Koska tutkielmani käsittelee lähinnä verkkoympäristössä kirjoitetun kielen ilmiötä, on oleellista tiivistää, millä tavoin verkkoviestinnässä ja välittömässä viestinnässä käytetään välimerkkejä. Verkkoviestinnällä viitataan kaikkeen verkossa tapahtuvaan digitaaliseen viestintään, kun taas välittömällä viestinnällä (engl. *instant messaging*) viitataan sellaiseen viestintään, joka toisaalta tapahtuu verkkopohjaisesti mutta ilman alustan vaikutusta. David Crystal määrittelee välittömän viestinnän järjestelmänä, jonka avulla välittömän viestintäsovelluksen käyttäjä voi rajata tietyn joukon kontakteja, joiden kanssa käyttäjä voi olla suljetussa välittömässä viestintäyhteydessä (Crystal 2006: 248).

Välittömän viestinnän perusajatus on pysynyt samana, vaikkakin järjestelmien toimintaperiaatteet ovat osittain muuttuneet vuoden 2006 jälkeen. Crystalin (2006: 250) määritellyssä välittömän viestinnän sen sovellukset vaativat aktiivisen sisäänkirjautumisen, ja niitä verrattiin jonkin verran hitaammiksi kuin puhelinkeskusteluja. Nykyisin suurin osa välittömistä viestintäsovelluksista, kuten WhatsApp, Snapchat tai Telegram, perustuvat passiiviseen sisäänkirjautumiseen ja viestit saapuvat perille paikoin jopa puheluja nopeammin rajoittamattomien mobiilidatayhteyksien avulla.

Kuitenkin jo vuonna 2006 Crystal on havainnut, että välittömälle viestinnälle on hyvin tyypillistä, että välittömässä viestinnässä vältetään usein pisteitä, mutta ei kuitenkaan kysymysmerkkejä, huutomerkkejä tai kolmea pistettä (Crystal 2006: 255). Crystalin mukaan välittömän viestinnän suojaama intiimiys edesauttaa sitä, että viestintätilanteeseen osallistuvat henkilöt voivat viestiä rauhassa sekä omaperäisemmin että epämuodollisemmin (Crystal 2006: 255).

Erilaiset ei-tieteelliset sivustot voivat myös ohjata yleiskielestä poikkeavaan välimerkkien käyttöön välittömässä viestinnässä. Thesaurus.com-sivusto, joka sisältää myös erilaisia ohjeita englannin kielen kielioppiin ja kirjoittamiseen, muotoilee välimerkkien käytöstä tekstiviesteissä seuraavasti (<https://www.thesaurus.com/e/writing/punctuation-in-text-messages/>, luettu 19.7.2021):

” When you are texting with friends, punctuation isn’t strictly necessary. You can leave off question marks, periods, and apostrophes willy-nilly. However, you will likely want to include the punctuation when clarity is absolutely necessary.”

Vaikka Thesaurus.com ei ole akateemisesti vahvistettu tai kielenhuollollisen tahon ylläpitämä sivusto, välimerkkien käyttönormeista välittömässä viestinnässä kertoo osaltaan se, että ”internetin johtavaksi” itseään mainostava synonyymisanakirja ohjeistaa internetin käytetyimmällä kielellä, ettei välimerkkien käyttäminen tekstiviesteissä ole lainkaan tarpeellista, ellei se ole merkityseron kannalta kriittistä. Toisaalta ohjeessa todetaan myös, että ”kuten muunkinlaisia välimerkkejä, emojiä voidaan käyttää viestin lopussa tai keskellä välimerkinomaisesti.” Tämä on osoitus siitä, että joissain yhteyksissä emojiä käsitellään jo kirjoitusoppaissa kuin ne olisivat kieliopillisesti tunnustettuja välimerkkejä.

Vuonna 2011 yhdysvaltalaisten yliopisto-opiskelijoiden välimerkkien käyttöä välittömässä viestinnässä tutkineet Naomi S. Baron ja Rich Ling selvittivät, että yliopisto-opiskelijat eivät käyttäneet lainkaan välimerkkejä 61,4 %:ssa viesteistään (Baron & Ling 2011: 57). Baronin ja Lingin tutkimuksesta selviää myös, että 0,6 %:ssa viesteistä välimerkkeinä käytettiin tunneikoneita (Baron & Ling 2011: 57). Tämä osoittaa osaltaan sen, että emojien tai muunlaisten tunneikonien käyttö välimerkkeinä välittömässä viestinnässä on melko vastikään laajalle levinnyt ilmiö, ja osaltaan myös sen, että informanit eivät pääasiassa käyttäneet viesteissään välimerkkejä. Tutkimuksen tulosten kannalta on kuitenkin keskeistä huomioida, että korpus on kerätty ennen Unicode-emojin yleistymistä. Baronin ja Lingin korpusesimerkeistä voidaan havaita, että ilmiö on ennen maailmanlaajuisten graafisten emojien yleistymistä tunnistettu mutta harvinainen. Tästä voidaan päätellä, että Unicode-emojien saatavuus ja helppokäyttöisyys ovat omalta osaltaan olleet vaikuttava tekijä siihen, että emojiit ovat vallanneet alaa perinteisiltä välimerkeiltä välittömässä viestinnässä.

2.3. Emojiin historia ja määritelmä

Emojiit kehiteltiin alun perin 1990-luvulla Japanissa, mistä ne myöhemmin levisivät matkapuhelin- ja Internet-viestinnässä käytettäväksi maailmanlaajuisesti ilmiöksi. Sanalla *emoji* tarkoitetaan Kielitoimiston sanakirjan määritelmän mukaan ”alun perin japanilaisia kuvamerkkejä, joita käytetään tekstin osana esim. erilaisissa sosiaalisen median sovelluksissa.” (KS s.v. *emoji*).

Nykyisessä verkkoviestinnässä hyödynnettävät emojiit pohjautuvat lähes poikkeuksetta Unicode-koodiin, jonka päämääränä on yhdistää kaikki internetissä käytettävät merkit yhden koodin alle, jotta niitä voidaan tarkastella riippumatta siitä, millaisella päätelaitteella tekstiä luetaan. Tämän ansiosta emojielle voidaan antaa yleispätevät nimet, joilla niistä voidaan puhua kontekstista riippumatta. Esimerkiksi mieltäviä kasvoja kuvaava emoji, jota tutkin kandidaatintutkielmassani (Perämäki 2020), löytyy Unicode-emojikartasta koodilla U+1F914 sekä nimellä ”thinking face” (<https://unicode.org/emoji/charts/full-emoji-list.html>). Unicoden avulla emojiita voidaan tutkia siis yhtäläisinä ja konkreettisinä riippumatta siitä, millaisissa yhteyksissä emojiit esitetään, toisin kuin Unicodea edeltäneitä emojiita, joiden nimet ja graafiset

ilmeet olivat usein sidoksissa niiden käyttöyhteyteen, kuten sivuihin, joilla ne esiintyivät.

2.4. Emojien ja tunneikonien erot ja yhtäläisyydet

Tutkimukseni kannalta oleellista on täsmentää, millaisiin merkkeihin sanalla *emoji* viitataan. Arkikielenkäytössä *emoji* ja *hymiö* jakavat osittain saman merkityksen, eikä *tunneikonin* määritelmää juuri käytetä sanana kielitieteellisen tutkimuksen ulkopuolella. Teoksessa *The Semiotics of Emoji* (2017) Marcel Danesi määrittelee emojin sen lähtökielen, japanin, merkityksen kautta: sana muodostuu japanin kielen sanoista *e* ('kuva') ja *moji* ('merkki'), joten emoji tarkoittaa kirjaimellisesti kuvamerkkiä (Danesi 2017: 2).

Emoji-sanalla voidaan kuitenkin joskus viitata myös tunneikoneihin ja *tunneikoneilla* emojeihin. Emojien ja tunneikonien roolit ovat osittain päällekkäisiä, mutta kaikki emojit eivät kuitenkaan ole tunneikoneita eivätkä kaikki tunneikonit emojeita (ks. taulukko 1 alempana). William B. Deese (2011) esittelee Lara Rezabeckin ja John Cochenourin (1995) määritelmän tunneikoneista ”visuaalisina merkkeinä, jotka muodostetaan tavallisista typografisista symboleista, jotka sivuttain luettaessa esittävät tunteita tai tuntemuksia” (Deese 2011: 21).

TAULUKKO 1. Emojien ja tunneikonien erilliset ja yhteiset määritelmät.

merkki	emoji	tunneikoni
1. 😞	x	x
2. 😄	x	x
3. 👤	x	
4. 🚗	x	
5. :)		x
6. xD		x

Yllä olevassa taulukossa 1 on esitelty kaksi kunkin ryhmän edustajaa. Taulukossa on tunneikoneina toimivia emojeita, muunlaisia emojeita ja typografisista merkeistä muodostettuja tunneikoneita. Merkit 1 ja 2 edustavat emojeita, jotka ovat samanaikaisesti

tunneikoneita. Tällaiset emojiit ovat graafisia, ja niiden ensisijainen tarkoitus on tunnetilan välittäminen, kuten miettimistä ilmaiseva emoji 1 ja huvittuneisuutta ilmaiseva emoji 2. Merkit 3 ja 4 ovat puolestaan emojeita, jotka eivät ole tunneikoneita: merkki 3 on miespuolinen toimistotyöntekijä ja merkki 4 on minibussi. Tällaisia emojeita käytetään usein tekstin värittämiseen ja ”kuvittamiseen”, mutta ne eivät suoranaisesti ilmaise tunnetilaa. Merkit 5 ja 6 ovat tunneikoneita, mutta ne eivät ole emojeita, sillä ne ovat tyografisista merkeistä yhdistettyjä eivätkä graafisia kuten merkit 1–4.

2.5. Emojien välimerkinomainen käyttö

Emojien käyttö välimerkin roolin saavina merkkeinä tai niitä suoraan korvaavina merkkeinä on tutkielmani pääasiallinen taustateoria. Danesi (2017: 105) esittää, että emojiit saavat tekstissä usein välimerkkien rooleja, mutta niiden käyttötarkoitus on tavallisia välimerkkejä laajempi, sillä emojeita voidaan käyttää ”tunnetilataukojen” ja ”tunnetilafinaalien” esittämiseen tekstissä riippuen siitä, esiintyvätkö emojiit viestien keskellä vai niiden lopussa. Kun emojeita käytetään tekstin jaksottamiseen tällaisissa yhteyksissä, ne esiintyvät tyypillisesti ajatusten tai tunnetilojen vaihdosten yhteydessä.

Kielenkäyttäjät valitsevat välimerkin korvaavan emojiin usein sillä perusteella, millaista merkkiä kunkin emojiin koetaan parhaiten vastaavan. Esimerkiksi kandidaatintutkielmassani selvisi, että kyselylomakkeeseen vastanneet molempien viiteryhmiä edustajat kokivat, että juuri miettivä emoji () vastaa parhaiten kysymysmerkkiä tai pistettä, mutta merkittävästi vähemmässä määrin huutomerkkiä. Näistä viiteryhmistä yli 40-vuotiaat kokivat, että kyselylomakkeen aineistoksi valikoiduissa pisteeseen päättyvissä lauseissa miettivä emoji sopii lopetusmerkin paikalle 69 %:ssa vastauksista ja kysymysmerkkilauseiden kohdalla 83,5 %:ssa vastauksista. Yläkouluikäisillä vastaajilla vastaavat luvut olivat 64 % ja 83 %. Huutomerkkin korvaajaksi miettivän emojiin koettiin kuitenkin sopivan vain 57,5 %:ssa yli 40-vuotiaiden vastauksissa.

Vastaavasti esimerkiksi Danesi (2017: 15) perustelee, että onnellinen (hymyilevä) emoji () , jonka Unicode-nimi on ”hymyilevät kasvat”, saa tekstissä usein pisteen tai pilkun roolin. Danesin aineistossa hymyilevän emojiin rooli on usein sama. Emoji esiintyy näi-

den välimerkkien yhteydessä ja tuo esiintyessään tekstin tunnetilatauon. Danesi perustelee myös, että useampien eri emoji-ien esittäminen välimerkin paikalla vahvistaa tunnetilatauon intensiteettiä ja useamman saman emoji-ien toistaminen peräkkäin välimerkin paikalla vahvistaa yksittäisen tunteen merkitystä (Danesi 2017: 106).

Espanjankielisissä WhatsApp-keskusteluissa esiintyvää emoji-ien välimerkinomaista käyttöä vuonna 2016 tutkinut Agnese Sampietro jakaa kvantitatiivisessa analyysissään emoji-ien esiintymispaikan tekstissä neljään osaan: viestin aloittavaan emoji-iin, viestin keskellä esiintyvään emoji-iin, viestin lopettavaan emoji-iin ja pelkistä emoji-ista koostuviin viesteihin. Sampietron korpuksessa 55 prosenttia emoji-ista esiintyy lopetusmerkin paikalla, 37 prosenttia itsenäisenä, 6 prosenttia viestin keskellä ja 2 prosenttia viestin alussa (Sampietro 2016: 98). Tässä tutkimuksessa huomattavasti yleisimpiä ovat siis lopetusmerkin roolin saavat emoji-ot sekä itsenäisinä esiintyvät emoji-ot, kun taas viestin keskellä ja alussa emoji-ot esiintyvät merkittävästi harvemmin. Danesin (2017) määrittelemien tunnetilataukojen muodostamiseen emoji-ot osallistuvat pääasiassa silloin, kun ne esiintyvät viestien keskellä. Sampietron aineistossa tunnetilatauot ovat siis kohtalaisen harvinaisia, mikä osoittaa sen, että espanjalaiset kokevat emoji-ot keskimäärin viestien päättämiseen tarkoitettuina kuvallisina välineinä (Sampietro 2016: 99).

Kiinalaisessa Sina Weibo -palvelussa kiinankielisen kieliyhteisön emoji-ien käyttöä tutkineet Ge Jing ja Susan C. Herring havaitsivat, että emoji-ota käytetään välimerkinomaisesti myös kiinan kielessä. Emoji-iekvenssit eli useampien emoji-ien koostamat kokonaisuudet esiintyvät Jingin ja Herringin aineistossa 72 %:ssa tapauksissa postausten lopussa, 21,8 %:ssa tekstin keskellä ja vain 6,2 %:ssa postausten alussa (Jing & Herring 2018). Tällainen esiintymisfrekvenssi viittaa vahvasti siihen, että myös Sina Weibon käyttäjät käsittelevät emoji-ota joko tietoisesti tai alitajuisesti välimerkinomaisesti joko perinteisemmin välimerkinomaisesti tai Danesin (2017: 105) esittelemien tunnetilafinaalien tyyliin.

Indonesiassa vuonna 2019 emoji-ien käyttöä ilmiönä tutkineet Burhanuddin Arafah ja Muhammad Hasyim selvittivät puolestaan kyselytutkimuksen avulla, missä kohdassa viestiä indonesialaiset vastaajat käyttäjät emoji-ota. Arafahin ja Hasyimin (2019: 499) tulosten mukaan jopa 76 % kyselyyn vastanneista käyttää emoji-ota lauseen lopussa,

mikä osoittaa, että emojiä käytetään lauseen sulkemiseen ja siten lopetusmerkinomaisesti.

Vaikka emojiä voidaan periaatteessa laskea aasialaiseksi ja etenkin japanilaiseksi kulttuuripääomaksi alkuperänsä perusteella, myös itäaasialaisessa verkkokielessä emojiä välimerkinomainen käyttö on kohtalaisen uusi ilmiö. Vuosien 2006 ja 2010 välillä japanilaisteinejä emojiä käyttöön liittyen haastatellut Satomi Sugiyama (2015) linjaa, että japanilaisteinit eivät varsinaisesti tuolloin käyttäneet emojiä niinkään tunnetilan ilmaisemiseen, vaan pikemminkin keskustelutilanteiden yleisen ilmapiirin sävyttämiseen. Sugiyaman havaintojen mukaan japanilaisteinit ”saattavat” käyttää emojiä välimerkinomaisesti, mikä viittaa siihen, että ilmiöstä on varmistuttu ja se on dokumentoitu vasta viimeisten kymmenen kuluneen vuoden aikana.

2.6. Emojiä faattinen käyttö osana kieltä

Emojiä kielitieteen näkökulmasta tarkastelleet tutkijat, kuten Danesi, ovat löytäneet emojiä myös muita sellaisia käyttötarkoituksia, joita emojiä nykyisessä kielenkäytössä saavat. Faattisella viestinnällä tarkoitetaan sellaisen viestin tai vastauksen kirjoittamista, joka ei tuo keskusteluun varsinaista uutta sisältöä, mutta osoittaa kirjoittajan halukkuuden jatkaa keskustelua. Danesi (2017: 19) määrittelee emojiä kolme faattista funktiota, jotka ovat lausuman aloittaminen, lausuman lopettaminen ja hiljaisuuden välttäminen. Myös emojiä saamat faattiset roolit liittyvät osittain välimerkinomaiseen käyttöön, sillä esim-erkiksi lausuman lopettamiseen käytettäessä emojiä rooli voi usein olla faattisen funktion lisäksi välimerkin korvaaminen. Myös hiljaisuuden välttämässä emojiä voi olla välimerkinomainen rooli: tietyillä emojiä voidaan korvata esimerkiksi kolme pistettä, joita käytetään usein faattisessa tarkoituksessa ilmaisemaan turhautumista.

Bethany Aull (2019) jakaa emojiä toiminnan faattisena merkkinä kolmeen osaan. Hänen aineistossaan ne esiintyvät joko osana kirjoitettua viestiä, kirjoitetun viestin yhteydessä erillisenä faattisena partikkelina ja myös yksittäisenä faattisena merkkinä (Aull 2019: 10). Näistä viimeksi mainittu on pääosin sama funktio kuin Danesin (2017) määrittelemä hiljaisuuden välttäminen: emoji voi esiintyä vastauksena viestiin itsenäisesti, jolloin se saa faattisen funktion toimiessaan keskustelun jatkajana tai lopettajana, joka ei varsi-

naisesti välitä muita viestejä kuin graafisen ilmeensä ja ilmoituksen siitä, että emojin käyttäjä on huomionnut viestin. Aullin määritelmässä emoji edustaa faattista partikkelia esiintyessään välimerkin yhteydessä, kun taas osana kirjoitettua faattista viestiä emoji toimii välimerkinomaisesti.

Vastaavasti myös Agnese Sampietro on emojikorpustutkimuksessaan havainnut, että etenkin huvittuneisuutta ilmaisevien emojien käyttötarkoitus on tunnetilan välittämisen lisäksi faattinen keskustelun lopettaminen (Sampietro 2021: 14). Etenkin nauruemojien käyttäminen faattisena viestinä voi Sampietron mukaan olla signaali siitä, että nauruemojien käyttäjä ymmärtää vastaanottamansa viestin kehyksen ja kokee sen hauskaksi, mutta koostamalla viestinsä pelkistä emojeista hän ei halua osallistua keskustelun käsittelyyn enää faattista viestiään pidemmälle (Sampietro 2021: 15). Tämä kiteyttää hyvin myös oman havainnointini nauruemojien faattisesta käytöstä. Mikäli joku vastaa viestiin pelkällä yksittäisellä tai useammalla nauruemojilla, hän on todennäköisesti huvittunut viestistä, muttei kiinnostunut jatkamaan keskustelua kyseessä olevasta aiheesta.

On siis perusteltua olettaa, että emojin käyttötarkoitukset voivat olla usein päällekkäisiä tai limittäisiä. Kielenkäyttäjä voi valita emojin joko osaksi faattista viestiä tai muodostaa faattisen viestinsä pelkästään emojista tai useammista emojeista, ja molemmissa näistä tapauksista emoji voi esiintyä sellaisella paikalla, jossa käytetään perinteisemmin välimerkkiä. Sampietron (2021: 12) mukaan esimerkiksi espanjalaisessa kieliyhteisössä osittain faattinen *jajaja* (hahaha) -vastaus, joka tyypillisesti esiintyy viestin etuosassa, on itkunauruemojien myötä muuttunut joko viestin lopussa tai itsenäisenä esiintyväksi ilmiöksi.

3. TUTKIMUSMETODIT JA AINEISTO

3.1. Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä

Toteutin tutkimukseni kandidaatintutkielmani tavoin hyödyntäen kyselytutkimuksen metodia. Kieliasteiden ja ja -näkemysten kartoittamiseen kyselytutkimus on sopiva keino, sillä se mahdollistaa aineiston keräämisen helposti, nopeasti ja laajamittaisesti. Koska tutkimukseni informantit voivat lähtökohtaisesti olla ketä tahansa, on sähköinen kyselylomake yksinkertaisuutensa ja anonymiteettinsa puolesta paras mahdollinen väline aineiston keräämiseen. Raine Valli kirjoittaa teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I* (2018), että sähköinen kyselylomake on helppo, nopea ja taloudellinen tapa kerätä aineistoa (Valli 2018: 100).

Etenkin poikkeustila-aikana, jolloin aineiston kerääminen olisi muutenkin työlästä, on sähköisen kyselylomakkeen hyödyntäminen aineistonkeruussa entistä käytännöllisempää. Keräsin myös kandidaatintutkielmani aineiston hyödyntäen Webropol-ohjelmistolla rakennettua sähköistä kyselylomaketta, joka palveli tutkimuksen tarkoituksia erinomaisesti, sillä Webropolin käyttöliittymä tukee Unicodea ja mahdollistaa täten graafisten emoji-erien hyödyntämisen kyselylomakkeessa. Webropolia hyödyntämällä kyselylomakkeen voi myös rakentaa sujuvasti niin, että vastaajaryhmien vertailu on helppoa ja ohjelmisto hoitaa tilastojen määrällisen koonnin ja esittämisen pääosin itse. Tällöin laskennallista työtä jää aineiston läpikäymiseen vain hyvin vähäinen määrä ja tutkija voi keskittyä aineiston analysointiin ja johtopäätösten tekemiseen.

3.2. Kyselylomakkeen hyödyt ja haitat

Aineistonkeruumenetelmänä kyselylomake on metodi, jolla on niin hyvät kuin huonotkin puolensa. Kuten luvussa 3.1. mainitsin, kyselylomake on anonyymi, nopea ja helppo tapa kerätä aineistoa. Kandidaatintutkielmani aineistonkeruu osoitti, että laatimaani kyselylomaketta pitivät ymmärrettävänä niin yläkouluikäiset 12-vuotiaista alkaen jopa vanhemman viiteryhmän parhaimmillaan lähes 60-vuotiaisiin edustajiin. Vastaamista kartoittaneet Pekka Räsänen ja Outi Sarpila selvittivät, että vanhemmat ikäryhmät vastaavat kyselylomakkeisiin verkossa merkittävästi harvemmin kuin nuoremmat (Räsänen & Sarpila 2013: 73). Nykyisin on kuitenkin syytä olettaa, että myös vanhempien ikä-

ryhmien edustajat vastaavat verkkolomakkeisiin aiempaa enemmän, kun arkinen asiointi on viimeisen vuosikymmenen aikana siirtynyt vahvasti verkkopohjaiseksi. Vastaavasti taas nuoremmat ikäryhmät, jotka ovat tottuneet digitaalisten laitteiden jatkuvaan käyttöön arjessaan, vastaavat todennäköisesti kyselylomakkeeseen aktiivisesti.

Valli (2018: 102) muotoilee, että kyselylomakkeen levittäminen verkossa sosiaalisen median kautta mahdollistaa sen, että lomakkeen vastaajiksi valikoituu yleensä laaja määrä eri ikäryhmien edustajia. Pyrin tähän myös omassa tutkimuksessani, sillä tavoitteeni on koota aineisto, jossa vastaajia on mahdollisimman paljon eri ikäryhmistä. Kandidaatintutkielmaa tehdessäni jaoin kyselylomakkeen Facebookin välityksellä, ja löytääkseni yläkouluikäisiä vastaajia lähetin kyselylomakkeen vanhoille peruskoulun opettajilleni ja pyysin heitä jakamaan lomakkeen vastattavaksi yläkoulun tunneilla. Sosiaalinen media tavoittaa entistä laajemmin eri ikäryhmien edustajia, mutta myös sosiaalisen median kohdalla on otettava huomioon, että esimerkiksi Facebookin käyttäjäkunta on yhä vanhempaa, ja alle 20-vuotiaiden vastaajien tavoittamiseksi kyselyä on joko jaettava muissa sosiaalisen median kanavissa tai jako täytyy vastaavasti kohdentaa suoraan vastaajille.

Kun kartoitetaan vastaajien kielikäsitteitä, verkossa täytettävä lomake on tutkimuksen tavoitteiden kannalta hyödyllinen myös siltä osin, että lomakkeen voi täyttää lähtökohteisesti missä tahansa tilanteessa ja ympäristössä. Tämä mahdollistaa sen, että lomakkeeseen on helpompi vastata omaa kielitajuaan kuunnellen, eikä tutkijan läsnäolo ohjaa vastaajaa miettimään vastauksen korrektiutta. Koska esimerkiksi kandidaatintutkielmas- ta poiketen kerään lomakkeella pääasiassa määrällisesti analysoitavaa tietoa, lomake on nopeampi täyttää kuin tuottotehtäviä sisältävä lomake, mikä todennäköisesti osaltaan madaltaa vastaamiskynnystä.

Lomakkeen sisältämät kysymykset määrittävät kyselylomakkeen pilotoinnin kautta riippuen siitä, miten paljon resursseja kunkin yksittäisen kysymyksen ja lomakkeen vastausten arviointi vie ja miten paljon aineistoa on tutkimuksen kannalta mielekästä kerätä. Esimerkiksi kandidaatintutkielmassani informantteja oli yhteensä alle 80 molemmista viiteryhmistä ja kysymyksiin sisältyi muun muassa tuottotehtäviä, joita tutkin laadullisin menetelmin. Koska tämän tutkielman informantiksi voi ryhtyä kuka tahansa, laa-

dullisesti analysoitavien kysymysten määrä on syytä pitää kyselylomakkeessa rajallisenä.

3.3. Tutkimuksessa esiintyvät informanttiryhmät

Päätin jakaa tutkimuksessa esiintyvät informanttiryhmät iän perusteella neljään eri ryhmään tarkkaillakseni ryhmien välisiä eroja ikävuosien perusteella. Ryhmät on jaettu seuraavanlaisesti: lapset ja nuoret (0–19 vuotta), nuoret aikuiset (20–39 vuotta), aikuiset ja varhaiskeski-ikäiset (40–59 vuotta) sekä myöhäiskeski-ikäiset ja ikäihmiset (yli 60 vuotta).

Nuorin tutkimuksessa esiintyvä informanttiryhmä on alle 20-vuotiaat, jotka ovat lähes poikkeuksetta varttuneet sinä aikana, kun emoji-ikäikäinen verkkoviestinnässä on ollut arkipäiväistä. Toinen ryhmistä on 20–39-vuotiaat, joka sisältää suurimmaksi osaksi sellaisia ihmisiä, jotka ovat toisaalta suurelta osin tottuneet verkkoviestintään jo melko nuoresta, mutta graafiset emoji- ja etenkin Unicode-emoji-tyylit eivät ole olleet välttämättä vielä yleisimpiä tunneikoneja heidän opitellessaan verkkoviestinnän perusteita.

Kolmas tutkittava ryhmä on 40–59-vuotiaat, jotka ovat pääosin kasvaneet aikuisiksi ja siirtyneet jo opiskelu- ja työelämään ennen kuin verkkoviestintä ylipäättään on ollut hallitseva kirjallisen viestinnän kanava. Tähän ikäryhmään kuuluvilla informanteilla on usein myös tutkimuksen kahteen nuorimpaan ikäryhmään sopivan ikäisiä lapsia, joten on todennäköistä, että 40–59-vuotiaat informantit ovat tottuneet nykyaikaiseen emoji-ikäikäiseen käyttöön myöhemmällä iällä esimerkiksi juuri lasten kautta. Vanhin ikäryhmä, yli 60-vuotiaat, koostuu pääasiassa informanteista, jotka ovat opetelleet verkkoviestinnän vasta myöhäisellä aikuisiällä. Heidän tapauksessaan on todennäköistä, että nämä informantit eivät ole välttämättä vielä lastensa kautta seuranneet sellaista kielellistä kehitystä, johon emoji-tyylit kuuluvat luonnollisina osina. Toisaalta on mahdollista, että vanhimman informanttiryhmän edustajilla on jo lastenlapsia, jotka kuuluvat tutkimuksen nuorimpiin ikäryhmiin.

Informanttiryhmien jaon perusteena olen käyttänyt lähinnä ryhmien tasaisuutta ja selkeyttä, mutta toisaalta yllä mainitut seikat ja emoji-ikäikäinen yleistyminen osana verkkoviestintää asettavat jokaisen informanttiryhmän aikajanalla sellaiselle paikalle, jossa emoji-ikäikäisillä

tai muilla tunneikoneilla on ollut kirjoitetussa viestinnässä erilainen rooli seuraavaan ikäryhmään nähden. Ikäryhmien jaolle olisi voinut käyttää muitakin perusteita, kuten esimerkiksi liittää ikäryhmät jollain tavalla emoji-ien yleistymisen kriittisiin vaiheisiin (esim. Unicode-Emoji 1.0, joka julkaistiin vuonna 2015, tai Shigetaka Kuritan lanseeraamat ”ensimmäiset emoji-” vuodelta 1999).

3.4. Aineistonkeruussa käytetty kyselylomake

Tutkimuksessa käytettävää kyselylomaketta (liite 1) laatiessani painotin sitä, että kyselyn tulisi olla helppokäyttöinen ja ymmärrettävä kaikille. Lisäksi yhtenä painopisteenä olivat riittävä keveys ja lyhyys sekä perustelujen vapaaehtoisuus mahdollisimman laajan aineiston kerryttämiseksi. Kandidaatintutkielmastani opin kyselylomakkeen laatimisesta sen, että vastaajat kokevat tuottotehtävät ja pakolliset perustelut raskaiksi, mikä olisi todennäköisesti kutistanut vastaajamäärää tässä tapauksessa entisestään. Päätin lopulta sisällyttää lomakkeeseen monivalintakysymyksiä sekä sellaisia kysymyksiä, joihin vastaus määritetään numeerisena arvona (0–10) liukusäätimen avulla.

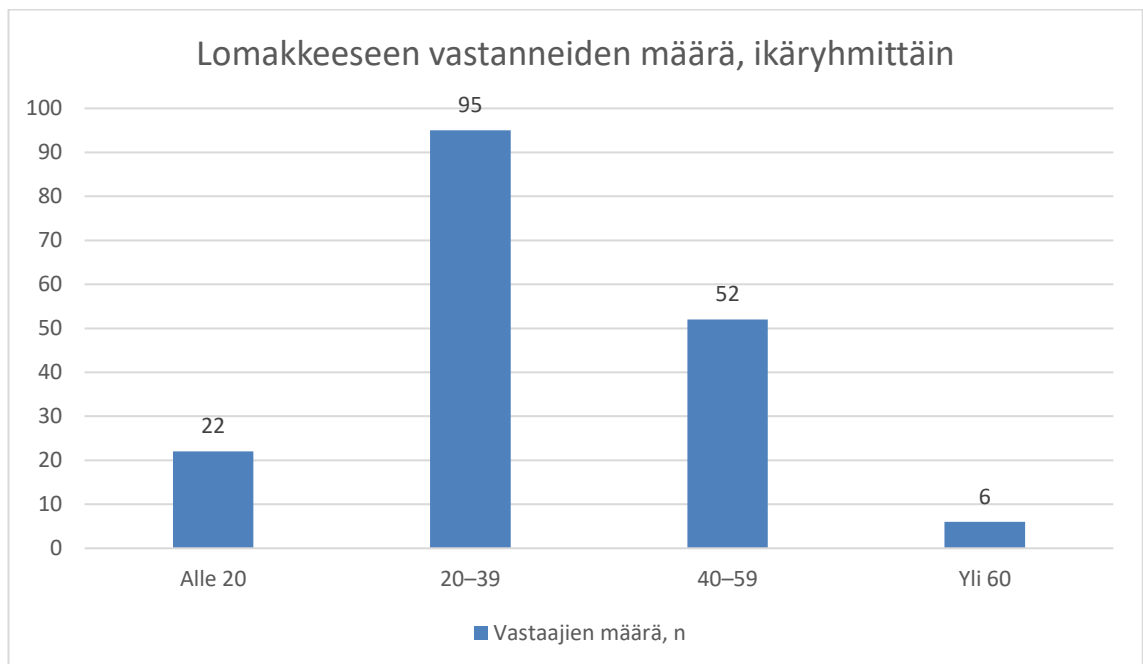
Kyselylomakkeen kysymykset 1–3 kartoittavat esiintymisyhteyksiä, tilanteita ja syitä emoji-ien välimerkinomaiseen käyttöön. Kysymyksessä 1 kartoitetaan emoji-ien välimerkinomaisista käyttöpaikoista tekstissä, kysymyksessä 2 viestintätilanteista joissa emoji-ia käytetään ja kysymyksessä 3 syistä, joiden takia emoji-ia käytetään välimerkinomaisesti. Nämä kysymykset on laadittu tuottamaan sellaista aineistoa, joka vastaa luvussa 1.1. esitettyyn järjestyksessään ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Kysymykset 1–3 ovat monivalintakysymyksiä, joissa jokaisessa on mukana myös mahdollisuus vapaaseen perusteluun.

Lomakkeen kysymykset 4–6 ovat liukusäädinkysymyksiä, joissa vastaajan tulee valita liukusäätimellä numeerinen arvo asteikolla 0–10 vastatakseen kysymykseen. Kysymys 4 koskee sitä, miten hyvin kukin välimerkki sopii vastaajan mielestä korvattavaksi emoji-illa. Kysymys 5 taas koskee sitä, miten hyvin vastaaja kokee kunkin tyyppisten emoji-ien (kasvit ja ihmiset, merkit ja symbolit, esineet ja asiat sekä eläimet ja luonto) sopivan välimerkinomaiseen käyttöön. Viimeinen kysymys, kysymys 6, kartoittaa vastaajien mielipiteitä siitä, mille kyselylomakkeessa mainitulle viiteryhmälle emoji-ien välimerkinomainen käyttö katsotaan luontevimmaksi.

3.5. Tutkimusaineisto

Tutkimusta varten laatimani kyselylomake oli avoinna heinäkuusta 2021 vuoden 2021 loppuun asti. Lomake oli levityksessä pääasiassa epävirallisia kanavia pitkin, kuten omilla sosiaalisen median kanavissani (Facebook, Instagram, Snapchat). Lisäksi lomake levisi välittömän viestinnän kautta, millä tavoin esimerkiksi perheeni ja tuttavani auttoivat aineistonkeruuta. Tähtäsin levitykseen epävirallisia sosiaalisen median ja välittömän viestinnän kanavia pitkin saadakseni informanteiksi tällaisten mediapalvelujen aktiivisia käyttäjiä. Lisäksi halusin, että informantit eivät liiaksi edusta tiettyjä ryhmiä, vaan heitä olisi laajalti erilaisia taustoista ja sosiaaliluokista.

Kyselyyn tuli kaikista informanttiryhmistä yhteensä 174 vastausta. Selkeimmin vastaajat painottuivat 20–39-vuotiaiden ja 40–59-vuotiaiden ryhmiin. Toiseksi vähiten vastaajia oli yllättäen alle 20-vuotiaiden ryhmässä, joiden edustus jäi yli 60-vuotiaiden kanssa merkittävästi vähäisemmäksi kuin 20–59-vuotiaiden. Tätä selittää todennäköisesti se, että omat sosiaalisen median kanavani tavoittavat pääasiassa 20–39-vuotiaita, joiden perheenjäsenet kuuluvat enimmäkseen samaan ikäluokkaan tai 40–59-vuotiaiden ikäluokkaan. Alla olevassa kaaviossa 1 olen eritellyt vastaajat ryhmittäin sen perusteella, kuinka monta vastausta lomakkeeseen on tullut kustakin informanttiryhmästä.

KAAVIO 1. Kyselylomakkeen vastaajat, numeerinen jaottelu.

Seurannan perusteella lomake on avattu kaiken kaikkiaan 867 kertaa. Vastaaminen on aloitettu yhteensä 229:ssa kerroista, joten keskimäärin noin joka neljäs lomakkeen avannut on aloittanut vastaamisen. Tämä saattaa kertoa siitä, että lomake on kuitenkin jo heti alussa koettu liian raskaaksi tai luotaantyöntäväksi. Vastaamaan aloittaneista kuitenkin 76 % on täyttänyt lomakkeen loppuun asti, joten merkittävästi suurin osa vastaamaan aloittaneista on täyttänyt lomakkeen kokonaisuudessaan.

Vastaajaryhmien epätasainen koko haittaa osaltaan hiukan sitä, miten tasaisen kuvan kunkin ikäryhmän näkemyksistä emojiin välimerkinomaiseen käyttöön tutkielman perusteella voi saada. Toisaalta on totta, että keskimäärin vanhemmat ihmiset käyttävät sosiaalista mediaa ja matkaviestimiä vähemmän kuin nuoremmat, ja etenkin yli 60-vuotiaat ovat nykyaikana ikäryhmä, jonka keskuudessa sosiaalinen media on keskimäärin vähemmän suosittua. Yllättävintä onkin, että poikkeuksetta diginatiiveihin lukeutuvat alle 20-vuotiaat ovat täyttäneet lomaketta määrällisesti niin vähän. Kuten aiemmin mainitsin, tämä todennäköisesti selittyy omien sosiaalisen medioideni kattavuudella.

3.6. Tutkimusmenetelmät

Keräsin tutkielmani aineiston kyselylomakkeella, ja analysoin kerättyä aineistoa sekä määrällisesti että laadullisesti. Tavoitteenani on selvittää viiteryhmien suhtautumista ilmiöön perusteluineen, minkä johdosta tutkimuksessa on sekä määrällisen tutkimuksen että sisällönanalyysin piirteitä. Toisaalta selvitän, kuinka suuri osuus kunkin ryhmän edustajista ajattelee ilmiöstä kullakin tavalla, mutta tarkoitukseni on antaa mahdollisuus myös perustella valintoja. Määrällisin menetelmin on mahdollista selvittää esimerkiksi sitä, kuinka suuri osa vaikkapa 20–39-vuotiaista käyttää emojiä välimerkin korvikkeena, kun taas laadullisesti voin analysoida heidän valinnoilleen antamia perusteluja.

Raine Valli määrittelee tilastotutkimuksen tutkimukseksi, jossa yksittäistapauksia yhdistämällä yhteenvedoksi kerättyä aineistoa tutkitaan taulukoiden tai kuvaajien avulla (Valli 2015: 10). Omaan tutkimukseeni sisältyy tilastollisia menetelmiä, sillä muodostaakseni yleiskuvan informanttiryhmän vastauksista kokoon aineiston analyysia varten taulukoituun muotoon. Näistä taulukoista voin tulkita ryhmien edustajien taipumuksia toteut-

taa ilmiötä, heidän näkemyksiään ilmiön todennäköisimmistä toteutumisympäristöistä sekä mielipiteitä siitä, mikä viiteryhmä koetaan ilmiön todennäköisimmäksi toteuttajaksi. Lyhyesti tiivistettynä määrällisinä taulukoidut luvut antavat tietoa informanttiryhmien yleisistä taipumuksista, kun taas perustelut kertovat, mikä ohjaa informantteja näihin taipumuksiin.

Laadullisesti analysoin vastausten perusteluiden kautta syitä sille, miksi ja miten informantit toteuttavat tai eivät toteuta tutkittavaa ilmiötä. Toisaalta myös aineistossa esiintyviä perusteluja on mahdollista ryhmittää pelkistämällä, ryhmittelemällä ja abstrahoidamalla aineistoa, kuten Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2018: 91) esittävät. Kun aineisto on abstrahoitu eli tutkimuskohteesta on rakennettu kuva muodostettujen käsitteiden kautta, voidaan aineistoa tutkia laadullisesti myös tilastoimalla (Tuomi & Sarajärvi 2018: 94).

Kuitenkin tutkimuksen kannalta huomionarvoista on, että kyselyn avulla kerätty ja kyselytutkimuksen menetelmin analysoitu aineisto ei välttämättä ole täysin virheettömästi mitattu. Ulla Vanhatalon ja Kimmo Vehkalahden artikkelissa kyselytutkimuksesta, joka on julkaistu kokoelmateoksessa *Kielentutkimuksen menetelmiä I-IV* (2020) mainitaan, ettei kyselyvastaus vastaa varmasti jokaisen informantin kohdalla spontaanissa kielenkäyttötilanteessa esiintyvää kielenkäyttötapaa. Koska tutkimusaiheeni on verrattain uusi, ja merkittävä osa kielenkäyttäjistä ei vaikuta koskaan kuulleenkaan emoji-välimerkki-ilmiöstä, on tutkimuksessa huomioitava, että vastaajat ovat tutustuneet tutkimaani ilmiöön tietoisesti mahdollisesti ensimmäistä kertaa elämässään vastatessaan lomakkeeseen. Vanhatalo ja Vehkalahti (2020) mainitsevat myös, että kerätty aineisto voi antaa vastauksia johonkin muuhun kysymykseen kuin itse tutkimuskysymykseen. Tätäkin mahdollisuutta pidän oman tutkimukseni kohdalla todennäköisenä, sillä aineistossa saattaa esiintyä paljon muitakin kielenkäyttäjien emojiä käyttöön liittyvää tietoa eikä ainoastaan pelkästään emoji-välimerkki-ilmiöön liittyvää tietoa.

4. ANALYYSI

4.1. Analyysin johdanto

Analysoin tutkielmani tarpeisiin keräämäni aineistoa luvun 4 alaluvuissa. Kuten kandidaatintutkielmassani (Perämäki 2020), jossa selvitin kyselylomakkeen avulla kahden eri vastaajaryhmän näkemyseroja, käsittelem aineistoa yksi kysymys kerrallaan. Alussa käsittelem jokaisen kysymyksen kohdalla kaikkien vastaajien vastausten keskiarvot, minkä jälkeen analysoin ryhmät yksitellen ja vertailen ryhmien vastauksia keskenään. Tässä vaiheessa analyysia lasken mukaan ryhmittäin myös vapaaehtoiset perustelut, joita kyselylomakkeen kysymyksiin on halutessaan voinut antaa.

Analyysin loppupuolella teen analyysiin perustuvan yhteenvedon, jossa käsittelem analyysissa selvinneitä mielipiteitä ja näkemyksiä sekä sitä, miten analyysin tulokset vastaavat luvussa 1.1. esittämiäni tutkimushypoteeseja. Muodostan analyysin perusteella kokonaiskuvan siitä, millaisena emoji- ja välimerkinomainen käyttö näyttäytyy vastaajaryhmien mielestä ja millaisia ryhmien välisiä eroja aineiston perusteella esiintyy.

Olen jaotellut analyysin siten, että jokaiselle kyselylomakkeessa esiintyvälle kysymykselle on analyysiluvussa oma alalukunsa. Esitän aineiston ensin kaikkien vastaajien aineiston perusteella, minkä jälkeen siirryn analysoimaan kaikkien neljän viiteryhmän vastaukset ryhmittäin voidakseni lopulta verrata ryhmien välisiä eroja keskenään. Tästä johtuen olen nimennyt analyysin alaluvut kunkin yksittäisen kysymyksen mukaan.

Koska kyselylomakkeeseen vastanneilta informanteilta ei ole kysytty lomakkeessa muita tietoja kuin heidän ikänsä, olen koodannut informantit analyysissa järjestysluvun ja iän perusteella. Järjestysluvun tarkoitus on erotella informantit toisistaan ja analyysin edetessä yksilöidä ne informantit, joiden antamia perusteluja vastauksilleen olen käyttänyt useamman kysymyksen esimerkeissä. Tämä tarkoittaa sitä, että informanttien koodaus on mallia ”informantti X, Y vuotta”, missä X on informantin järjestysluku ja Y informantin ilmoittama ikä.

4.2. Paikkakysymyksen analyysi

Kyselylomakkeen ensimmäisessä kysymyksessä kysyin informanteilta, millaisissa paikoissa tekstissä he käyttävät emojiä välimerkinomaisesti. Rajaamani paikkoja on neljä: välimerkin yhteydessä, välimerkin paikalla, tunnetilatauon luomisessa ja faattisen viestinnän tarkoituksiin. Kysymys on monivalintakysymys, joten informantit ovat saaneet valita kaikki ne käyttöpaikat, joissa he käyttävät emojiä välimerkinomaisesti. Taulukoon 2 olen listannut kaikkien vastaajien näkemysten keskiarvon kysymykseen 2.

TAULUKKO 2. Paikkakysymyksen vastausten keskiarvot.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkin yhteydessä (emoji ei korvaa välimerkkiä)	94	54 %
Käytän emojiä välimerkin paikalla (emoji korvaa välimerkin)	127	73 %
Käytän emojiä tunnetilatauon luomiseen (lauseen keskellä paikalla, johon välimerkki ei kielipillisesti kuulu)	59	33,9 %
Käytän emojiä faattiseen viestintään (viesti koostuu emojista)	100	57,5 %

Taulukko 2 osoittaa, että kaikkien informanttiryhmien keskuudessa jokainen vastauksista on saanut jonkinlaista kannatusta. Selkeästi eniten (73 %:ssa vastauksista) vastaajat mieltävät emojin sopivan välimerkin korvaajaksi, mikä osoittaa sen, että enemmistö näkee emojien soveltuvan yksinään tekstin jaksotukseen. Yli puolet vastaajista (54 %) on myös vastannut käyttävänsä emojiä välimerkin yhteydessä. Enemmistö vastaajista käyttää emojiä siis kielipillisesti välimerkin tapaan.

Faattiseen viestintään (ks. luku 2.6.) emojiä on vastannut käyttävänsä 57,5 % vastaajista, mikä tekee siitä hiukan suosittumman kuin emojin käytöstä välimerkin yhteydessä. Merkittävästi vähiten suosiota, 33,9 %, on saanut emojin käyttö tunnetilataukojen luomiseksi. Koska tunnetilatauko on ainoa emojin käyttöpaikka, joka on varsinaisesti kie-

lenhuollon suositusten vastainen, näyttää emojin välimerkinomaisen käytön yleinen ilmapiiri taulukon 2 perusteella hyvinkin kieliopilliselta.

Alle 20-vuotiaiden vastaajien näkemykset kysymykseen 1 mukailevat melko läheisesti kaikkien vastaajien näkemyksiä. Taulukossa 3 on eritelty alle 20-vuotiaiden vastaajien vastaukset lomakkeen ensimmäiseen kysymykseen.

TAULUKKO 3. Alle 20-vuotiaiden vastaukset paikkakysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojia välimerkin yhteydessä (emoji ei korvaa välimerkkiä)	11	50 %
Käytän emojia välimerkin paikalla (emoji korvaa välimerkin)	19	86,4 %
Käytän emojia tunnetilatauon luomiseen (lauseen keskellä paikalla, johon välimerkki ei kieliopillisesti kuulu)	4	18,2 %
Käytän emojia faattiseen viestintään (viesti koostuu emojista)	12	54,5 %

Taulukosta 3 voidaan havaita, että alle 20-vuotiaiden tottumukset emojin käyttöpaikasta ovat hyvin lähellä kokonaiskuva. Viiteryhmään kuuluvat vastaajat ovat olleet merkittävästi eri mieltä ainoastaan tunnetilatauon luomisesta, jota kohtaan alle 20-vuotiaat ovat jonkin verran keskiarvoa kriittisempiä.

Perusteluja alle 20-vuotiaat ovat antaneet kysymykseen 1 niukasti, mutta syitä valinnoille on esitetty merkitysten säilyttämisen ja tekstin taloudellisuuden puolesta.

- (1) Pisteen voi korvata emojilla, mutta esim kysymysmerkki säilyy, vaikka emojia käytettäisiin. (informantti 1, 19 vuotta)
- (2) Välimerkin yhteydessä usein silloin, kun käytän huutomerkkiä. Välimerkin paikalla usein siksi, koska en jaksa erikseen puhelimesta painaa pistettä ja sen perään emojia. Joskus nopeinta on laittaa vain emoji. (informantti 2, 19 vuotta)

Esimerkki (1) osoittaa, että informantti käyttää emojiä välimerkinomaisesti, mutta mieltäen vain pisteen paikalla. Tämä voi olla osoitus siitä, että kirjoittaja mieltää pisteen tylyksi, mutta haluaa kuitenkin eritellä huudahdukset ja kysymykset. Esimerkissä (2) informantti perustelee valintaa nopeudella ja vaivattomuudella. Perustelun voi nähdäkseni tulkita niin, että mikäli informantti kokee lausuman kaipaavan välimerkkiä ja emojiä, hän valitsee pelkän emojiin, koska se täyttää tekstissä oman käyttötarkoituksensa ja välimerkin käyttötarkoituksen.

20–39-vuotiaiden vastaukset ovat myös hyvin lähellä keskiarvoa. Koko analyysissä huomionarvoista on kuitenkin, että luvussa 3.5. esitetyn kaavion 1 nojalla tämä viiteryhmä muodostaa selkeästi suurimman osan vastauksista. Tästä johtuen on mahdollista, että 20–39-vuotiaiden näkemykset ovat keskimäärin lähempänä keskiarvoa kuin muiden vastaajaryhmien. Viiteryhmän vastaukset on luetteloitu taulukkoon 4.

TAULUKKO 4. 20–39-vuotiaiden vastaukset paikkakysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkin yhteydessä (emoji ei korvaa välimerkkiä)	54	56,8 %
Käytän emojiä välimerkin paikalla (emoji korvaa välimerkin)	81	85,3 %
Käytän emojiä tunnetilatauon luomiseen (lauseen keskellä paikalla, johon välimerkki ei kielipiillisesti kuulu)	22	23,2 %
Käytän emojiä faattiseen viestintään (viesti koostuu emojista)	58	61,1 %

Aineiston perusteella voidaan havaita, että tunnetilatauon luomista lukuun ottamatta 20–39-vuotiaat käyttävät emojiä välimerkinomaisesti kaikissa yhteyksissä hiukan keskiarvoa enemmän. Selkeästi suosituin käyttöpaikka on heilläkin välimerkin paikalla, minkä jälkeen faattinen viestintä ja emojiin käyttäminen välimerkin yhteydessä tulevat lähellä toisiaan. Tunnetilataukojen luominen on alle 20-vuotiaiden tavoin selvästi vähiten suosittu emojiin käyttöpaikka.

Vapaissa perusteluissa viiteryhmän edustajat ovat painottaneet ymmärrettävyyttä ja väärinkäsitysten välttämistä. Useat perusteluja antaneet vastaajat ovat myös sitä mieltä, että emoji soveltuu vain pisteen korvaajaksi. Myös tunnetilataukojen vähäistä suosiota on selitetty perusteluissa sillä, että ne koetaan pääasiassa vanhempien sukupolvien tavaksi käyttää emojeita.

- (3) Emoji korvaa yleensä pisteen, mutta useimmiten ei kysymysmerkkiä tai huutomerkkiä. (informantti 3, 23 vuotta)
- (4) Käytän emojiä välimerkin jälkeen, jos kyseessä huutomerkki tai kysymysmerkki. Emoji kuitenkin korvaa pisteen. (informantti 4, 38 vuotta)
- (5) Tuntuu väärältä jättä kysymysmerkki kokonaan pois. Myös huutomerkki on aika korvaamaton innostuneen tunteen sanomisessa. Pisteen voi mielestäni korvata emojiilla, erityisesti jos ei ole toista lausetta sen jälkeen (informantti 5, 21 vuotta)
- (6) Pisteen tilalla (informantti 6, 32 vuotta)

Esimerkit (3)–(6) pohjustavat informanttien valintoja osittain jo lomakkeessa edempänä tulevien kysymysten kohdalla. Ne paljastavat kuitenkin, että vaikka välimerkin korvaaminen emojiilla on selkeästi suosituin vaihtoehto, niiden koetaan välittävän tunnetilaa silti kysymysmerkkiin ja huutomerkkiin nähden puutteellisesti.

- (7) Emojit kertovat enemmän kuin pelkät sanat ja mielestäni vähentävät väärinymmärryksiä tai niiden mahdollisuuksia (informantti 7, 22 vuotta)
- (8) Aika paljon tulee käytettyä emojeita tekstissä selventämään viestin fiilistä tai ilmaisemaan sarkasmia (informantti 8, 23 vuotta)
- (9) En halua jättää välimerkkiä käyttämättä, mutta haluan kuitenkin ilmaista jotakin tunnetta emojiilla (informantti 9, 24 vuotta)
- (10) Teksti saa visuaalisemman viestin. Tunnetila välittyy paremmin (informantti 10, 29 vuotta)
- (11) Helpottaa viestien välityksellä käytävästä keskustelusta aiheutuvia väärinkäsityksiä, sekä vähentää omaa ajoittaista huoltani ymmärretyksi tulemisesta. Tämä toki perustuen omaan henkilökohtaiseen havaintooni. (informantti 11, 22 vuotta)

Viestien selkeyttä ja väärinkäsitysten välttämistä painottavat esimerkit (7)–(11) osoittavat puolestaan sen, että osa vastaajista katsoo emojiiden välimerkinomaisen käyttötarkoituksen olevan tunnetilan selkeyttäminen. Mikäli esimerkiksi piste koetaan liian tylyksi, voi emoji selventää joko tunnetilaa (esimerkit (7), (10) ja (11)) tai vastaavasti sitä, onko kirjoittaja tarkoittanut sanomaansa (esimerkki (8)).

- (12) Tunnetilatauot vaikuttavat vanhempien sukupolvien tavalta käyttää emojeita. Välimerkin yhteydessä ja paikalla emoji tuntuvat toimivan parhaiten. (informantti 12, 24 vuotta)

- (13) Tunnetilatauko vaikeuttaa viestin lukemista. Toisaalta minulla on lukihäiriö, joten saattaa liittyä siihen. (informantti 13, 23 vuotta)

Tunnetilataukojen vähäistä suosiota 20–39-vuotiaiden keskuudessa selittävät esimerkit (12) ja (13). Esimerkissä (12) viiteryhmän nuorempaan päähän kuuluva 24-vuotias informantti kertoo, että hänen mielestään tunnetilatauot vaikuttavat vanhemmille kielenkäyttäjille ominaiselta ilmiöltä. Kuten esimerkistä (13) havaitaan, tunnetilataukojen voidaan kokea myös tarpeettomasti rikkovan tekstiä ja vaikeuttavan lukemista. Tämä voi liittyä juuri siihen, että välimerkeille on omaksuttu määrätty paikat ja esiintymisyhteydet, joten kielenhuollon suositusten vastaisella paikalla tekstiä jaksottava emoji voi hankaloittaa lukemista.

Kolmanneksi vanhimman viiteryhmän eli 40–59-vuotiaiden keskuudessa vastaukset kysymykseen 1 ovat merkittävästi tasaisempia kuin nuorempien viiteryhmien. Taulukoon 5 on listattu tämän viiteryhmän informanttien vastaukset.

TAULUKKO 5. 40–59-vuotiaiden vastaukset paikkakysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkin yhteydessä (emoji ei korvaa välimerkkiä)	30	57,7 %
Käytän emojiä välimerkin paikalla (emoji korvaa välimerkin)	27	51,9 %
Käytän emojiä tunnetilatauon luomiseen (lauseen keskellä paikalla, johon välimerkki ei kieliopillisesti kuulu)	29	55,8 %
Käytän emojiä faattiseen viestintään (viesti koostuu emojesta)	29	55,8 %

Siinä missä nuorempien viiteryhmien näkemykset eivät merkittävästi poikenneet kysymyksen 1 kohdalla toisistaan, 40–59-vuotiaiden vastaukset ovat jo huomattavan erilaisia. Ensimmäisenä taulukosta 5 voidaan havaita se, että kaikki vaihtoehdot ovat olleet viiteryhmän kesken lähes yhtä suosittuja. Vastaajien määrässä mitattuna suosituimman ja vähiten suosituksen vaihtoehdon hajonta on vain kolme vastaajaa.

Nuorempien vastaajien hyvin harvojen valitsema tunnetilatauko on viiteryhmän kesken noussut jaetulle toiseksi suosituimmalle sijalle, mitä aiemman viiteryhmän vastauksissa esiin nousseessa esimerkissä (12) ennakoitiin. Emojin käyttö välimerkin korvaajana puolestaan menettää merkittävästi suosiotaan nuorempiin vastaajaryhmiin verrattuna aikuisten ja varhaiskeski-ikäisten vastauksissa. Muiden vaihtoehtojen suosio on jotta-kuinkin verrattavissa nuorempiin viiteryhmiin.

Perusteluissa 40–59-vuotiaiden vastaajien keskuudessa nousee useimmin kysymyksen 1 kohdalla esiin kaksi eri toistuvaa teemaa. 20–39-vuotiaiden tavoin he ovat perustelleet valintoja tunnetilan välittämisen ja viestin tehostamisen keinoina. 40–59-vuotiaat ovat myös kertoneet pitävänsä varsinaisia välimerkkejä usein mukana, mikä perustelee osaltaan emojin välimerkin korvaavan valinnan suosion laskua.

- (14) Käytän kirjoitetun viestin elävöittämiseen. (informantti 14, 57 vuotta)
- (15) Pidän emojien visuaalisuudesta ja valitsen merkit huolella. (informantti 15, 55 vuotta)
- (16) Tyypillisimmin käytän tunnetilan kuvaamiseen lauseen/viestin lopussa päätään pisteen/huutomerkkin tilalla. (informantti 16, 43 vuotta)
- (17) Käytän emojia lisäämään selkeyttä tunnetilaan jota sanallisesti haen. (informantti 17, 40 vuotta)
- (18) Viestin tehoste. Tunnetilan välitys. (informantti 18, 57 vuotta)
- (19) Emojit tehostaa ja tauottaa viestiä paremmin kuin välimerkit. Niillä on myös helppo ilmaista tunteita tiivistetysti. (informantti 19, 52 vuotta)
- (20) Emojit lisää tunnetta/ tunnelmaa. Personalisoi viestejä (informantti 20, 46 vuotta)

Esimerkit (14)–(20) osoittavat, että 40–59-vuotiaiden keskuudessa tunnetilan ilmaiseminen, viestin elävöittäminen ja sen visualisoiminen ovat keskeinen valintakriteeri käyttöpaikalle. Esimerkissä (16) esiintyy myös ensimmäinen kerta, kun informantti mainitsee perustelussa huutomerkkin emojiilla korvattavana välimerkkinä sen välttämisen sijaan.

- (21) Käytän aina myös välimerkkejä. (informantti 21, 45 vuotta)
- (22) Pisteet ja pilkut löytyvät. Faattisesti yleensä sama emoji tai rinnakkaisemoji (samannäköinen esim. kaksi erilaista sydäntä) parina. (informantti 22, 53 vuotta)

Esimerkit (21) ja (22) tukevat taulukon 5 osoitusta siitä, että viiteryhmän keskuudessa emoji on jonkin verran suosituampi välimerkin tukijana kuin korvaajana. On mahdollista, että välimerkkien käyttö välittömässä viestinnässä on vanhempien ikäryhmien kohdalla

yleensäkin säännönmukaisempaa, sillä he eivät vielä nuoruudessaan ole tottuneet välittömään viestintään viestinnän alalajina.

Yli 60-vuotiaiden ikäryhmässä vastaukset muuttuvat jälleen merkittävästi aiempiin vii-teryhmiin nähden. Kyselylomakkeeseen vastasi vain muutamia yli 60-vuotiaita, joten vähäinen vastausten määrä voi vaikuttaa siihen, millaisena viiteryhmän vastausten taulukointi näyttäytyy. Yli 60-vuotiaiden vastaukset kysymykseen 1 on eritelty taulukkoon 6.

TAULUKKO 6. Yli 60-vuotiaiden vastaukset paikkakysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkin yhteydessä (emoji ei korvaa välimerkkiä)	0	0 %
Käytän emojiä välimerkin paikalla (emoji korvaa välimerkin)	1	16,7 %
Käytän emojiä tunnetilatauon luomiseen (lauseen keskellä paikalla, johon välimerkki ei kielipillisesti kuulu)	5	83,3 %
Käytän emojiä faattiseen viestintään (viesti koostuu emojiesta)	2	33,3 %

Huolimatta siitä, että yli 60-vuotiaiden vastaajien määrä on aineistossa hyvin pieni, vaikuttaa emojin käyttö varsinaisen välimerkin tapaisena merkinä romahtavan viiteryhmän keskuudessa. Vastaavasti taas tunnetilatauon luominen nousee esiin ainoana paikkavaihtoehtona, jossa suurin osa vastaajista käyttää emojiä välimerkinomaisesti. Tämä tukee edelleen aiemmin esitettyjä arveluja siitä, että tunnetilatauko on vanhempien sukupolvien toteuttama ilmiö, sillä sen suosio lisääntyy lineaarisesti aina vanhempaan ikäryhmään siirryttäessä.

Nuoremmissa ikäryhmissä alkanut kaava kysymyksen 1 perusteluille toistuu myös vanhimman ikäryhmän keskuudessa. Myös yli 60-vuotiaat ovat vapaaehtoisissa perusteluissa kertoneet, että emoji on tunnetilan luomisen tai täydentämisen työkalu.

- (21) Useimmiten tunnetilan luomiseen. (informantti 21, 72 vuotta)
- (22) Helppo laittaa emoji kuvaamaan sen hetkistä tunnetta (informantti 22, 65 vuotta)

Esimerkit (21) ja (22) jatkavat aiemmin esille tulleita perusteluja siitä, että emoji välimerkin paikalla tai yhteydessä on tunnetilan välittämisen tai vahvistamisen työkalu.

Kaiken kaikkiaan kysymyksen 1 vastausten perusteella vaikuttaisi siltä, että mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kyse, sitä epäkieliopillisemmaksi emoji välimerkinomainen käyttöpaikka siirtyy. Merkittävästi suurin osa kahden nuoremman ikäryhmän edustajista on vastannut käyttävänsä emojiä itsenäisen välimerkin tapaisesti, mikä nähdäkseni osoittaa sen, että näiden viiteryhmien kesken emoji todella mielletään toimivan yksinään välimerkin kaltaisesti. Siirryttäessä kahden vanhemman ikäryhmän vastauksiin tunnetilatauko nousee suosituimmaksi paikaksi käyttää emojiä välimerkinomaisesti. Näiden havaintojen perusteella yhteenvetoni on, että mitä nuorempi kielenkäyttäjä on kyseessä, sitä kieliopillisempaa emoji välimerkinomainen käyttö on.

4.3. Tilannekysymyksen analyysi

Kyselylomakkeen toisessa kysymyksessä selvitin, millaisissa viestinnällisissä tilanteissa informantit käyttävät emojiä välimerkinomaisesti. Kysymyksen 1 tavoin kysymyksen 2 asettelu on neljän eri vaihtoehdon monivalintakysymys. Nimetyt viestintätilanteet ovat välitön viestintä, sosiaalisen median julkaisut, sähköpostit koulu- tai työhierarkiassa samantasoisten kesken ja sähköpostit koulu- tai työhierarkiassa korkeampiarvoisille henkilöille. Taulukkoon 7 olen koonnut kaikkien vastaajaryhmien yhteiset vastauskeskiarvot kyselylomakkeen kysymykseen 2.

TAULUKKO 7. Tilannekysymyksen vastausten keskiarvot.

Vaihtoehto	Vastaajat, määräisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti välittömässä viestinnässä	172	98,9 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sosiaalisen median julkaisuissa	111	63,8 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sähköpostiviesteissä koulussa tai töissä kollegalle tai kanssaopiskelijalle	39	22,4 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti koulussa tai töissä esihenkilölle, opettajalle tai muulle vastuuhenkilölle	17	9,8 %

Taulukosta 7 voidaan havaita, että melkein jokainen kyselyyn vastannut informantti (98,9 %, 172 vastaajaa 174:stä) on ilmoittanut käyttävänsä emojiä välimerkinomaisesti välittömässä viestinnässä. Ainoastaan 2 kyselyyn vastaajaa ei ole valinnut tätä vaihtoehtoa soveltuvaksi viestintätilanteeksi omassa emojiin välimerkinomaisessa käytössään. Tilaston nojalla onkin siis turvallista sanoa, että kaikki vastaajaryhmät käyttävät emojiä välimerkinomaisesti juuri välittömässä viestinnässä.

Myös sosiaalisen median julkaisujen vaihtoehto on saanut merkittävän määrän vastauksia kysymykseen 2. Välittömän viestinnän ohella sosiaalisen median julkaisut edustavat vähemmän virallisia viestintätilanteita. Sähköpostiviestit koulu- tai työyhteisön hierarkisesti samantarvoisille jäsenille sekä sähköpostiviestit yhteisön ylempiarvoisille jäsenille ovat puolestaan esiintyneet vain hyvin harvoissa vastauksissa. Emojiin ei siis nähdä juurikaan kuuluvan sähköpostiviestintään, jonka luonne on usein virallisempaa ja muodollisempaa kuin välittömän viestinnän. Huomionarvoista on kuitenkin, että hierarkioiden välinen ero on yli kaksinkertainen (22,4 % ja 9,8 %), mikä näiden kategorioiden kohdalla kertoo siitä, että vastaajat välttävät emojiin käyttöä vielä enemmän viestiessään auktoriteettiasemassa oleville henkilöille.

Alle 20-vuotiaiden vastaukset kysymykseen 2 noudattavat melko läheisesti yleiskuvan jakaumaa, ja ne on eritelty taulukkoon 8.

TAULUKKO 8. Alle 20-vuotiaiden vastaukset tilannekysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti välittömässä viestinnässä	22	100 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sosiaalisen median julkaisuissa	15	68,2 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sähköpostiviesteissä koulussa tai töissä kollegalle tai kansaopiskelijalle	3	13,6 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti koulussa tai töissä esihenkilölle, opettajalle tai muulle vastuuhenkilölle	0	0 %

Jokainen kyselyyn vastannut alle 20-vuotias informantti (100 %, 22/22) on ilmoittanut käyttävänsä emojiä välimerkinomaisesti välittömässä viestinnässä, mikä vastaa lähes identtisesti vastaajien keskiarvoa. Hiukan keskiarvoa enemmän, viiden prosenttiyksikön sisään keskiarvosta, alle 20-vuotiaat ovat vastanneet käyttävänsä emojiä välimerkinomaisesti sosiaalisen median julkaisuissa. Virallisissa konteksteissa he kuitenkin käyttävät sitä vanhempia vastaajaryhmiä vähemmän.

Alle 20-vuotiaiden viiteryhmästä yksikään informantti ei kuitenkaan ole vastannut käyttävänsä emojiä välimerkinomaisesti sähköposteissa esihenkilöasemassa oleville. Emojin välimerkinomaisen käytön vähäistä suosiota sähköposteissa nuorimman informanttiryhmän keskuudessa selittää nähdäkseni kaksi eri tekijää. Todennäköisesti nuoret käyttävät sähköpostia ylipäättään viestinnällisenä työkaluna vähemmän kuin vanhemmat ihmiset, sillä heillä on arjessaan vähemmän käyttökonteksteja, joissa he ylipäättään tarvitsevat sähköpostia viestintään. Toisena todennäköisenä selitteenä pidän sitä, että lasten ja nuorten viestintää esimerkiksi koulumaailmassa hoitavat pitkään vanhemmat.

Kysymykseen 2 alle 20-vuotiaat informantit eivät ole kyselyssä antaneet vapaaehtoisia perusteluja.

20–39-vuotiaiden vastaukset heijastavat myös kysymyksessä 2 hyvin läheisesti vastausten keskiarvoa, ja ne on listattu taulukkoon 9.

TAULUKKO 9. 20–39-vuotiaiden vastaukset tilannekysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti välittömässä viestinnässä	95	100 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sosiaalisen median julkaisuissa	57	60 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sähköpostiviesteissä koulussa tai töissä kollegalle tai kanssaopiskelijalle	20	21,1 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti koulussa tai töissä esihenkilölle, opettajalle tai muulle vastuuhenkilölle	7	7,4 %

Nuorimman vastaajaryhmän tavoin 20–39-vuotiaista kaikki vastaajat (95/95) ovat vastanneet käyttävänsä emojiä välimerkinomaisesti välittömässä viestinnässä. Yleiseen keskiarvoon verrattuna myös kaikissa muissa vastausvaihtoehdoissa viiteryhmän vastausten ero on alle viisi prosenttiyksikköä.

Alle 20-vuotiaisiin nähden suurin ero on emojiin välimerkinomaisen käytön nousu sähköpostiviestinnässä. Kuten aiemmin mainitsin, tämä johtuu mitä todennäköisimmin siitä, että 20–39-vuotiaiden ja sitä vanhempien keskuudessa sähköpostin käyttö viestintävälineenä alkaa ylipäätään olla yleisempää. Perusteluissa useat viiteryhmään kuuluvat vastaajat ovatkin perustelleet valintojaan nimenomaan sillä, etteivät he koe emojiin kuuluvan viralliseen viestintään.

- (23) Emojit eivät kuulu "viralliseen" viestintään. Some-kohta jäi ruksittamatta koska mielestäni LinkedIn on esimerkeistä sellainen, johon emojit eivät sovi. (informantti 23, 22 vuotta)
- (24) Harvemmin tulee käytettyä sähköposteissa emojiä, koska se tuntuu virallisemmalta viestintäkanavalta kuin whatsapp tai some. (informantti 8, 23 vuotta)

- (25) Mielestäni emoji ei kuulu "viralliseen" viestintään, vaan puhekieleen. (informantti 24, 30 vuotta)
- (26) Asiallisessa viestinnässä en käytä emojiä ollenkaan. Ne vievät vähän uskottavuutta pois. (informantti 25, 27 vuotta)

Esimerkeistä (23)–(26) ilmenee, että 20–39-vuotiaat vastaajat eivät miellä emojiin kuuluvan lainkaan sellaiseen viestintään, jota he pitävät virallisena. Tämä todennäköisimmin viittaa nimenomaan sähköpostiin, mutta voi sivuta myös muita julkaisukanavia, kuten esimerkissä (23), jossa informantti kertoo, ettei käyttäisi emojiä LinkedInissä.

- (27) Pääosin ainoastaan "epävirallisessa" vapaa-ajan viestinnässä kavereiden ja perheen kanssa. Joskus myös kanssaopiskelijoille saatan käyttää emojiä välimerkinomaisesti, jos viesti ei ole liian virallinen. (informantti 26, 22 vuotta)
- (28) En näe mitään ongelmaa mikäli joku haluaa käyttää emojiä viestissään millä tahansa paikalla, vaikka viestin saajana olisikin jokin auktoriteettihahmo, kuten opettaja tai esimies. Mielestäni asiallisuuteen ja vanhanaikaisiin etiketteihin verhoiltu nipottaminen on turhaa. Täytyy kuitenkin tiedostaa, että oikeinkirjoituksen kehno osaaminen voi merkitä joillekin heikompaa älyllistä tasoa. (informantti 11, 22 vuotta)
- (29) Sähköposti tuntuu alustana liian vanhanaikaiselta emojiin käyttämiseen, eikä se silloin tule luontevasti. Kanssaopiskelijoiden kanssa voisin kyllä käyttää sähköpostissakin ihan perus hymiöemojiä, mutta en mitään graafisempia. Asiaisältöisiin ja asiallisiin viesteihin vaikkapa esihenkilön kanssa ne eivät mielestäni kuulu. Välittömässä viestissä niitä tulee käytettyä ehdottomasti eniten. (informantti 27, 24 vuotta)

Kuitenkin esimerkeistä (27), (28) ja (29) nähdään myös jonkin verran poikkeavia mielipiteitä. Esimerkin (27) perustelussa informantti kertoo, että saattaa käyttää emojiä välimerkinomaisesti sähköpostiviestissä kanssaopiskelijoille viestin sävystä riippuen. Tämän perustelun, kuten esimerkissä (23) esiintyvän erityismaininnan työelämään pohjautuvassa sosiaalisen median kanava LinkedInissä, tulkitseen osoituksena siitä, että kontekstin lisäksi myös viestinnän aiheella ja sisällöllä saattaa olla merkitystä kielenkäyttäjän motiiville emojiin käyttöön. Viiteryhmän perusteluissa kysymykseen 2 esimerkki (28) osoittaa ainoana informantin asennetta siihen, että emoji sopii myös auktoriteetille tulevaan viestintään. Tämä tukee osaltaan sitä, että vain 7,4 % viiteryhmän vastaajista vastasi käyttävänsä emojiä välimerkinomaisesti viestiessään auktoriteettiasemassa ollevalle henkilölle.

Siirryttäessä 40–59-vuotiaiden vastauksiin kysymykseen 2 paljastuu, että viiteryhmän vastaajat käyttävät vastaustensa perusteella emojiä välimerkinomaisesti kaikissa nime-

tyissä viestintätilanteissa jonkin verran yleistä keskiarvoa enemmän. 40–59-vuotiaiden vastaukset kysymykseen 2 löytyvät taulukosta 10.

TAULUKKO 10. 40–59-vuotiaiden vastaukset tilannekysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti välittömässä viestinnässä	52	100 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sosiaalisen median julkaisuissa	38	73,1 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sähköpostiviesteissä koulussa tai töissä kollegalle tai kanssaopiskelijalle	16	30,8 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti koulussa tai töissä esihenkilölle, opettajalle tai muulle vastuuhenkilölle	9	17,3 %

Prosenttilukujen valossa on kiistatta selvää, että viiteryhmän 52 vastaajaa ovat vastanneet käyttävänsä emojiä välimerkinomaisesti useammassa viestintätilanteissa kuin kaksi nuorempaa vastaajaryhmää. Kaikki 52 vastaajaa ovat vastanneet käyttävänsä emojiä välittömässä viestinnässä, mutta keskiarvoon nähden muut kolme vastausvaihtoehtoa ovat kukin olleet lähes 10 prosenttiyksikköä suosittumia 40–59-vuotiaiden kesken.

Emojin välimerkinomaisen käytön näennäisesti yleisempää käyttöastetta sosiaalisen median julkaisuissa voi selittää viiteryhmän kohdalla se, että heidän käyttämänsä sosiaaliset mediat perustuvat useammin teksteihin. Nuorempien sukupolvien suosiossa kuva- ja videopohjaisia sosiaalisen median alustoja kuten Instagramia ja TikTokia, käyttävät varttuneemmat henkilöt havaintojeni mukaan enemmän esimerkiksi Facebookia, jonka julkaisuissa tekstuaalisilla elementeillä on enemmän merkitystä.

Emojin välimerkinomaista käyttöä sähköpostiviesteissä kohtaan myös 40–59-vuotiaat ovat edelleen kriittisiä, mutta kuitenkin selkeästi myönteisempiä kuin nuoremmat ikäryhmät. Tämä saattaa johtua siitä, että viiteryhmään kuuluvat ihmiset voivat ikänsä puolesta olla tehneet työyhteisöissä jo pidempää uraa ja he voivat kokea jo vähemmän paineita urakehityksestä nuorempiin nähden. Tällainen vaikutus voi näkyä työympäristö-

viestinnässä rennompana ja vähemmän formaalina otteena, jolloin myönteisyys myös emojiiden käyttöä kohtaan voi kasvaa.

Kuitenkin, kuten 20–39-vuotiaat, myös 40–59-vuotiaat ovat kysymyksen 2 perusteluissa painottaneet vahvasti sitä, että heidän näkemystensä mukaan emojiit eivät kuulu ”viralliseen” viestintään.

- (30) Keskustelunomaisissa, samoissa tilanteissa, kun voi kirjoittaa "mä" tai käyttää muuta puhekieltä kirjoittaessa käytän, mutta en dokumenttitekstissä. (informantti 28, 54 vuotta)
- (31) Äärimmäisen harvoin sähköpostissa enkä virallisessa viestinnässä. (informantti 14, 57 vuotta)
- (32) Sähköposteissa hyvin harvoin käytän emojiä, muissa yhteyksissä todella runsaasti. (informantti 29, 53 vuotta)
- (33) Vapaa-aikaan liittyvässä keskustelussa ja viesteissä. Hyvin harvoin työhön liittyvässä sähköpostiviestissä, en koskaan esimiehelle. Ehkä läheiselle työkaverille korkeintaan. (informantti 16, 43 vuotta)

Esimerkit (30)–(34) toistavat näkemyksiä siitä, että emojiit eivät vastaajien mielestä kuulu lainkaan viralliseen viestintään. Toisaalta joitain osittain tai kokonaan poikkeavia mielipiteitä esiintyy, kuten esimerkit (31) ja (32), joissa informantit kertovat käyttävänsä emojiä sähköposteissa hyvin harvoin, mutta kuitenkin ylipäättään. Esimerkki (33) taas korostaa eroa siinä, miten informantti suhteuttaa emojiit auktoriteettiin viestinnässä, sillä hän kertoo, ettei käytä niitä koskaan esimiehelle, mutta voisi käyttää läheiselle työkaverille sähköpostitse viestiessään.

- (34) Ja lisäksi Teams viesteissä, niissä erityisesti (informantti 30, 49 vuotta)
- (35) Tyrkin emojiä ihan joka paikkaan (informantti 31, 45 vuotta)

Esimerkit (34) ja (35) puolestaan kertovat hiukan liberaalimmasta suhtautumisesta emojiin välimerkinomaiseen käyttöön virallisemmissa konteksteissa. Esimerkin (34) antanut informantti, joka on vastannut käyttävänsä emojiä välimerkinomaisesti sähköpostiviesteissä kollegalle, on lisännyt perusteluissa konteksteihin työpaikkaviestinnässä suosittua Microsoft Teams -alustan. Vastaavasti esimerkin (35) perustelun antanut informantti vaikuttaa hyvinkin innokkaalta emojiiden käyttäjältä vastauksensa perusteella.

Määrällisesti merkittävästi pienimmän, yli 60-vuotiaiden, vastaajaryhmän keskuudessa kaikki vaihtoehdot ovat jonkin verran vähemmän suosittuja kuin nuorempien vastaajaryhmien vastauksissa. Yleisesti vastausten yleisilme ja niiden keskinäinen suhde noudattaa kuitenkin samaa laajaa mittakaavaa kuin muidenkin vastaajaryhmien. Yli 60-vuotiaiden vastaukset kysymykseen 2 on eritelty taulukkoon 11.

TAULUKKO 11. Yli 60-vuotiaiden vastaukset tilannekysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti välittömässä viestinnässä	4	66,7 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sosiaalisen median julkaisuissa	2	33,3 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti sähköpostiviesteissä koulussa tai töissä kollegalle tai kanssaopiskelijalle	0	0 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti koulussa tai töissä esihenkilölle, opettajalle tai muulle vastuuhenkilölle	1	16,7 %

Emojien käyttö välimerkinomaisessa viestinnässä on edelleen vastausvaihtoehtoista suosituin. Sosiaalinen media on muiden viiteryhmien tavoin käyttökontekstina yli 60-vuotiaiden viiteryhmän keskuudessa toiseksi suosituin. Vastaavasti sähköpostiviestintään yli 60-vuotiaat eivät ole juuri vastanneet käyttävänsä emojiä, ja viiteryhmän vastaajat ovat ylipäättään valinneet keskimäärin vähemmän vaihtoehtoja vastaajaa kohden kuin muissa viiteryhmissä.

Siinä, missä esimerkiksi alle 20-vuotiaiden viiteryhmän edustajat eivät arkiviestinnässään tarvitse vielä sähköpostia, on mahdollista, että yli 60-vuotiaiden keskuudessa se ei ole enää relevantti viestinnällinen työkalu. Ryhmän edustajat ovat pääosin työuraansa loppusuoralla tai työuransa jo päättäneitä, jolloin esimerkiksi työelämäviestinnän merkitys laskee. Vastaavasti myös sosiaalinen media ja välitön viestintä ovat alustoja, joita ryhmän edustajat käyttävät todennäköisesti viiteryhmistä vähiten, mutta viestintäkonteksteina emojiin välimerkinomaiselle käytölle ne olivat kuitenkin myös vanhimman viiteryhmän keskuudessa suosituimpia.

Perusteluista ei viiteryhmän keskuudessa paljastu juurikaan uutta tietoa tai motiiveja. Yksi informanteista on kuitenkin antanut vastaukseensa perustelun, jossa hän valottaa valintojensa frekvenssiä.

(36) Harvemmin sosiaalisessa mediassa. (informantti 21, 72 vuotta)

Esimerkki (36), jonka yhteydessä informantti on vastannut viestintätilanteiksi välittömän viestinnän ja sosiaalisen median julkaisut, osoittaa sen, että myös vanhimman viite-ryhmän keskuudessa yleisyys käyttää emojiä välimerkinomaisesti voi vaihdella käyttökontekstin sisällä.

Kokonaisuutena vaikuttaa siltä, että ikäryhmästä riippumatta emojiä käytetään välimerkinomaisesti lähinnä vapaammissa ja epämuodollisemmissa käyttöyhteyksissä. Lähes jokainen kyselyyn vastaaja ilmoitti, että käyttää emojiä välimerkinomaisesti välittömässä viestinnässä, mikä nähdäkseni kertoo ilmiön luonteesta ikään kuin kirjoitetun puhekielen jaksottajana. Välittömässä viestinnässä, jossa kielen ulkoasua tarkastellaan ylipäätään vähemmän, emojiin valinnalla voidaan ilmeisesti selventää merkityksiä ja ohittaa tarve tiukkaan valvotulle oikeinkirjoitukselle.

Vastaavasti taas virallisemmissä konteksteissa, joissa kielenkäyttäjät kiinnittävät tarkempaa huomiota tekstinsä ulkoasuun, käyttävät he emojiä selkeästi vähemmän jaksottaakseen tekstiä tai vahvistaakseen sen merkityksiä. Emojiin välimerkinomainen käyttö lävistää kuitenkin jossain määrin kaikki tutkimuksessa nimeämäni käyttökontekstit, mikä saattaa osaltaan kertoa ilmiön leviämisestä progressiivisesti myös virallisempina pidettyihin yhteyksiin.

4.4. Valintaa ohjaavia syitä koskevan kysymyksen analyysi

Kolmannessa kyselylomakkeen kysymyksessä, joka on järjestyksessään myös lomakkeen viimeinen monivalintakysymys, kartoitin niitä syitä, joiden nojalla vastaajat valitsevat emojiin välimerkinomaiseksi merkiksi tekstissä. Kaikkien vastausten keskiarvot kysymykseen 3 ovat taulukossa 12.

TAULUKKO 12. Valintaa ohjaavia syitä koskevan kysymyksen vastausten keskiarvot.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni viestistä ystävällisemmän tai sävyllään rennomman	155	89,1 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska haluan lukijan tietävän, millaisia tunteita olen kokenut tai haluan välittää tekstiä kirjoittaessani	107	61,5 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska perinteisten välimerkkien käyttäminen tuntuu minusta epämiellyttävältä	20	11,5 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni tekstiin graafisen ulottuvuuden	33	19,0 %
En osaa sanoa/en mieti syitä käyttäessäni emojiä välimerkinomaisesti	22	12,6 %

Vastauksista erottuu selvästi, että suurin osa vastaajista on vastannut käyttävänsä emojiä viestin sävyyn ja tunnetilan välitykseen liittyviin tarkoituksiin. Näiden vastausvaihtoehtojen yleisyyden näen selkeänä liittymäkohtana siihen, että kysymyksen 2 analyysin perusteella emojiä välimerkinomainen käyttö nähdään selkeästi vapaa-ajan viestinnän ja epämuodollisen viestinnän ominaisuutena. Vastaavasti työelämä- ja koulutusviestinnässä asiallinen sävy on rentoutta tärkeämpää ja tunnetilan välittyminen hyvin toissijaisista asiasisältöön nähden.

Vain harvat vastaajat ovat valinneet kaksi jälkimmäistä vaihtoehtoa. Ainoastaan alle viidesosa (19, %) vastaajista on sitä mieltä, että emojiä tarvitaan tuomaan tekstiin graafista ulottuvuutta. Myös vain hiukan yli yksi kymmenestä vastaajasta (11,5 %) katsoo, että emoji sopii välimerkinomaiseen käyttöön, koska perinteisten välimerkkien käyttö tuntuu epämiellyttävältä. 12,6 % vastaajista on myös ilmoittanut, etteivät he mieti syitä valinnoilleen käyttäessään emojiä välimerkinomaisesti. Tämä tarkoittaa kääntäen siis sitä, että merkittävästi suurin osa vastaajista tunnistaa ilmiön, ja he osaavat sitä myötä myös nimetä syitä valintojensa takana.

Poiketen aiemmista monivalintakysymyksistä alle 20-vuotiaat ovat vastanneet kysymykseen 3 yhtä vaihtoehtoa lukuun ottamatta kaikissa kohdissa prosentuaalisesti keskiarvoa enemmän. Alle 20-vuotiaiden vastaukset kysymykseen 3 on eritelty taulukkoon 13.

TAULUKKO 13. Alle 20-vuotiaiden vastaukset valintaa ohjaavia syitä koskevaan kysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni viestistä ystävällisemmän tai sävyltään rennomman	20	90,9 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska haluan lukijan tietävän, millaisia tunteita olen kokenut tai haluan välittää tekstiä kirjoittaessani	15	68,2 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska perinteisten välimerkkien käyttäminen tuntuu minusta epämiellyttävältä	6	27,3 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni tekstiin graafisen ulottuvuuden	4	18,2 %
En osaa sanoa/en mieti syitä käyttäessäni emojiä välimerkinomaisesti	6	27,3 %

Ainoastaan graafisen ulottuvuuden saavuttamisen vastausvaihtoehto on alle 20-vuotiaiden vastaajien keskuudessa keskiarvoa vähemmän valittu. Ensimmäiset kaksi vastausta noudattavat jotakuinkin keskiarvoa muutaman prosenttiyksikön erolla. Mielenkiintoisin ero vastausvaihtoehdoissa onkin sen kohdalla, että alle 20-vuotiaiden vastaajien näkökulmasta perinteiset välimerkit ovat emojiin välimerkinomaiseen käyttöön rinnastettuna epämiellyttävämpiä miltei 16 prosenttiyksikön erolla keskiarvoon nähden.

Uskon tämän eron selittyvän sillä, että nuorimmat vastaajat ovat kasvaneet sellaiseen viestinnälliseen maailmaan, jossa emojiit ovat arkipäiväisiä merkkejä ja siten erottamaton osa heidän viestintäänsä. On mahdollista, että nuoret haluavat tietoisesti tehdä viestinnässään pesäeroa vanhempiin sukupolviin, joiden nuoruudessa tekstiä ovat jaksotta-

neet yksinomaan perinteiset välimerkit. Perinteiset välimerkit saatetaan nähdä kankeampina ja tylympinä, kun ottaa huomioon, kuinka usein nuoret kiinnittävät huomiota verkkoviestintänsä ulkoasuun. Lisäksi alle 20-vuotiaat ovat vastanneet keskivertoa merkittävästi useammin, etteivät he mieti syitä emojiin välimerkinomaiseen käyttöön. Tämä taas saattaa olla osoitus siitä, että emotit ovat nuorille jo niin oleellinen osa kielenkäyttöä, että ne saatetaan kytkeä joko tietoisesti tai alitajuisesti osaksi omaa kirjoitettua kieltä. Perusteluja valinnoilleen alle 20-vuotiaat eivät ole kysymyksen 3 kohdalla valitettavasti antaneet.

20–39-vuotiaiden kohdalla vastaukset mukailevat jälleen hyvin läheisesti kaikkien vastausten keskiarvoa ryhmän koosta johtuen. Heidän vastauksensa kysymykseen 3 ovat taulukossa 14.

TAULUKKO 14. 20–39-vuotiaiden vastaukset valintaa ohjaavia syitä koskevaan kysymykseen.

Vaihtoehto	Vastajat, määrällisesti	Vastajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni viestistä ystävällisemmän tai sävyllään rennomman	85	89,5 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska haluan lukijan tietävän, millaisia tunteita olen kokenut tai haluan välittää tekstiä kirjoittaessani	63	66,3 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska perinteisten välimerkkien käyttäminen tuntuu minusta epämiellyttävältä	12	12,6 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni tekstiin graafisen ulottuvuuden	22	23,2 %
En osaa sanoa/en mieti syitä käyttäessäni emojiä välimerkinomaisesti	12	12,6 %

Kaikkien vastausvaihtoehtojen kohdalla 20–39-vuotiaiden vastaukset ovat erittäin lähellä keskiarvoa, mikä johtuu muiden tilastojen tapaan vastaajaryhmän suuresta koosta.

Graafisen ulottuvuuden vastausta lukuun ottamatta kaikki 20–39-vuotiaiden vastaukset kysymykseen 3 ovat alle 2 prosenttiyksikön sisällä keskiarvosta.

Nuorimpaan ikäryhmään verrattuna 20–39-vuotiaiden vastauksissa suurin ero on perinteisen välimerkin epämiellyttävyyttä koskevan vastausvaihtoehdon kohdalla. Tämän vaihtoehdon kohdalla prosentuaalinen vastausmäärä laskee alle puoleen nuorempaan ikäryhmään nähden. Vastaajaryhmässä vielä jonkin verran nuoria aikuisia, jotka ovat kasvaneet välittömän viestinnän ja emoji-ajan aikakaudella, mutta eritoten vanhempaan päähän siirryttäessä yleisempiä ovat todennäköisesti olleet perinteiset välimerkit ja merkeistä koostuvat tunneikonit.

20–39-vuotiaiden perusteluista kysymykseen 3 heijastuu päällimmäisenä se, että informantit pitävät useimmissa tapauksissa perinteisiä välimerkkejä liian tylyinä tai virallisina, eritoten välittömän viestinnän tapauksessa.

- (37) En usein mieti, millä tavalla käytän emoji- ja välimerkkien yhteydessä, mutta voisin kuvitella, että taustalla on opittu tapa. Tuntuu tylyltä vastata kaverille ilman emoji- ja välimerkkejä, jos hänkin käyttää niitä. Ehkä siis toimintaani liittyy se, että haluan luoda rennomman tunnelman viestittelyyn. (informantti 32, 24 vuotta)
- (38) Emoji- ja välimerkkien käyttö ja puhekielen sulautuminen viestintään aiheuttaa usein sen, että välimerkkeistä tulee kolkko ja epäystävällinen tunnelma (informantti 23, 22 vuotta)
- (39) Perinteisten välimerkkien käyttäminen ei tunnu epämiellyttävältä, vaan turhan viralliselta joihinkin tilaisuuksiin. Emoji- ja välimerkkien avulla viestillä saa paremmin välitettyä tunnelman (informantti 3, 23 vuotta)
- (40) En varsinaisesti mieti syitä emoji- ja välimerkkien käyttämiseen, mutta koen että niillä voi korostaa erityisesti viestin sävyä, joka monesti voi olla kirjoitetussa viestinnässä muuten jäänyt huomiotta. Viestit täysin ilman emoji- ja välimerkkejä tuntuvat jopa vähän tylyiltä. (informantti 27, 24 vuotta)
- (41) Mielestäni välimerkkien käyttäminen ei tunnu epämiellyttävältä, mutta tietyssä kontekstissa tunnen niiden käytön tekevän tekstistä ikään kuin töykeää. Tosin osasyynä on varmasti emoji- ja välimerkkien normalisoitu käyttö välimerkkien tilalla. (informantti 33, 21 vuotta)

Esimerkit (37)–(41) tukevat taulukon 14 osoitusta siitä, että viiteryhmän sisällä vallitsee ajatus siitä, että emoji- ja välimerkit saavat viesteistä rennompia. Esimerkeissä toistuu mainintoja perinteisten välimerkkien tylyydestä ja töykeydestä, mikä tukee informanttiryhmiä näkemystä siitä, että perinteiset välimerkit ovat virallisemmän viestinnän jaksotustyökaluja. Lisäksi perustelun (41) antanut informantti mainitsee kokevansa perinteisten väli-

merkkien töykeän sävyn johtuvan osittain emojiiden normalisoidusta käytöstä välimerkkien tilalla. Tämä kertoo siitä, että kielenkäyttäjien kokemus emojiiden välimerkinomaisesta käytöstä voi tapauskohtaisesti tuntua hyvinkin kieliopilliselta.

40–59-vuotiaiden keskuudessa vastaukset kysymykseen 3 jatkavat samaa kehityskulkua aiempiin ikäryhmiin nähden kuin 20–39-vuotiaiden vastaukset nuorimpaan ikäryhmään nähden. Kolmannen informanttiryhmän vastaukset löytyvät taulukosta 15.

TAULUKKO 15. 40–59-vuotiaiden vastaukset valintaa ohjaavia syitä koskevaan kysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni viestistä ystävällisemmän tai sävyllään rennomman	47	90,4 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska haluan lukijan tietävän, millaisia tunteita olen kokenut tai haluan välittää tekstiä kirjoittaessani	30	57,7 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska perinteisten välimerkkien käyttäminen tuntuu minusta epämiellyttävältä	2	3,8 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni tekstiin graafisen ulottuvuuden	6	11,5 %
En osaa sanoa/en mieti syitä käyttäessäni emojiä välimerkinomaisesti	3	5,8 %

Informanttiryhmän keskuudessa vastaukset painottuvat vielä aiempaa selkeämmin ensimmäiseen vaihtoehtoon eli emojiin välimerkinomaiseen käyttöön tarkoituksena saada viestistä ystävällisemmän sävyinen. Ylimmät kaksi vastausta ovat jotakuinkin yhtä suosittuja, mutta kolme viimeistä kukin prosenttiyksiköissä mitattuna yli kaksi kertaa harvemmin valittuja kuin 20–39-vuotiaiden informanttien keskuudessa. Ikäryhmän vastaajat ovat kaikki varttuneet ennen emojiin yleistymistä, mikä todennäköisesti selittää sen, etteivät vastaajat juuri koe perinteisiä välimerkkejä epämiellyttäväksi tai graafista ulottuvuutta välttämättömäksi elementiksi viestinnässään.

Kysymykseen 3 annetuissa perusteluissa 40–59-vuotiaiden vastaajien keskuudessa toistuvat pääasiassa taulukon 15 prosenttilukuja tukevat mietteet siitä, että emoji koetaan nimenomaan tunnetilan välittämisen työkaluksi.

- (42) Rennoissa keskusteluissa, eniten todennäköisesti tunnetilan ilmaisemisessa. (informantti 22, 53 vuotta)
- (43) Aina ei vaan löydy sitä ihan sopivaa emojiä (informantti 14, 57 vuotta; valinnut kaksi ylintä vaihtoehtoa)
- (44) Tunne tai tilanne (informantti 34, 53 vuotta)
- (45) Joskus ajattelen, että teksti on houkuttelevampi lukea, kun siinä on emojiä. (informantti 28, 54 vuotta)

Perustelut (42)–(44) tukevat sitä, että sävyä ja ystävällisyyttä sekä välitettyä tunnetilaa koskevat vaihtoehdot ovat selkeällä marginaalilla kaksi yleisintä ryhmän vastausten keskuudessa. Toisaalta informantin 28 antama perustelu (45) osoittaa myös, että joissain tapauksissa myös vanhemmille vastaajille on alitajuisesti merkityksellistä, että emojiä tuoma visuaalinen lisä on tekstissä mukana.

Yli 60-vuotiaiden tapauksessa jakauma pysyy jotakuinkin samanlaisena, vaikka huomionarvoista onkin, että ryhmän pienen koon takia yksittäisetkin vastaajat saavat ryhmän keskiseen tilastoon yli 10 prosenttiyksikön heittoja. Lisäksi jokainen viiteryhmän informantti on valinnut vain yhden vastausvaihtoehdon. Vanhimman informanttiryhmän vastaukset kysymykseen 3 on tilastoitu taulukkoon 16.

TAULUKKO 16. Yli 60-vuotiaiden vastaukset valintaa ohjaavia syitä koskevaan kysymykseen.

Vaihtoehto	Vastaajat, määrällisesti	Vastaajat, prosenttia
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni viestistä ystävällisemmän tai sävyllään rennomman	4	66,7 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska haluan lukijan tietävän, millaisia tunteita olen kokenut tai haluan välittää tekstiä kirjoittaessani	0	0 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti, koska perinteisten välimerkkien käyttäminen tuntuu minusta epämiellyttävältä	0	0 %
Käytän emojiä välimerkinomaisesti saadakseni tekstiin graafisen ulottuvuuden	1	16,7 %
En osaa sanoa/en mieti syitä käyttäessäni emojiä välimerkinomaisesti	1	16,7 %

Taulukosta 16 huomaa edelleen, että myös yli 60-vuotiaiden keskuudessa viestin sävy näyttyy tärkeimpänä kriteerinä emojiin välimerkinomaiseen käyttöön. Yksi vastaajista on lisäksi valinnut graafisen ulottuvuuden vastaukseensa, ja yksi on ilmoittanut, ettei osaa sanoa valinnoilleen syytä. Yllättävää onkin tässä tapauksessa lähinnä se, ettei kukaan viiteryhmän vastaajista ole valinnut tunteiden kokemisen ja välittämisen vaihtoehtoa vastaukseensa.

Yhteenvetona näyttäisi vahvasti siltä, että ikäryhmästä riippumatta viestin sävy ja koettujen tunteiden välittäminen ovat tärkeimpiä ohjaavia tekijöitä kielenkäyttäjille, kun he miettivät syitä emojiin välimerkinomaiseen käyttöön. Jossain määrin luonnollista on myös, että emojiin aikakaudella viestimään varttuneet nuoremmat vastaajaryhmät katsovat perinteisten välimerkkien olevan emojiä epämiellyttävämpiä jaksotusvälineitä kuin vanhemmat ikäryhmät. Mahdollista on myös, että nuoremmille vastaajille viestin ulkoasu on ylipäättään tärkeämmässä roolissa kuin vanhemmille vastaajaryhmille.

4.5. Väli­merkkityy­pejä koskevan liukusäädinkysymyksen analyysi

Kyselylomakkeen neljäs, viides ja kuudes kysymys (ks. liite) ovat liukusäädinkysymyksiä, joihin vastaajat ovat saaneet valita kunkin kysymyksen alakohdissa vastaukselleen arvon väliltä 0–10. Ensimmäinen näistä kysymyksistä kartoittaa sitä, miten informantit kokevat kunkin väli­merkin soveltuvan korvattavaksi tai vahvistettavaksi emoji­lla.

Kysymyksiin 4–6 olen taulukoinut sekä keskiarvot että kaikkien viiteryhmien sisäiset vastauskeskiarvot samoihin taulukoihin. Taulukossa 17 ovat viiteryhmien vastauskeskiarvot liukusäädinkysymykseen 4. Taulukossa kysymyksessä olleet väli­merkit ovat pystysarakkeessa, ja kaikkien vastausten keskiarvot sekä viiteryhmien sisäisten vastausten keskiarvot ovat vaakasuunnassa niin, että soluissa esiintyvät luvut ovat kunkin vastaajaryhmän keskiarvovastaukset kunkin vaihtoehdon kohdalla. Sarakkeissa esiintyvistä keskiarvoista kunkin väli­merkin kohdalla olen lihavoanut suurimman keskiarvoluvun indikaattorina sille, minkä vastaajaryhmän keskuudessa kyseisen väli­merkin korvattavuuteen suhtaudutaan kaikista myönteisimmin.

TAULUKKO 17. Vastaukset väli­merkkityyppikysymykseen.

<i>Väli­merkki</i>	Keskiarvo	Alle 20-v.	20–39-v.	40–59-v.	Yli 60-v.
Piste	6,5	7,6	7,1	5,2	6,2
Huutomerkki	5,8	6,1	5,3	6,3	7,7
Kysymysmerkki	4,9	4,5	4,8	4,9	7,3
Pilkku	2,7	1,7	2,3	3,7	4,8
Ajatusviiva tai yhdysmerkki	2,3	2,0	1,7	3,2	4,5
Kaksoispiste tai puolipiste	1,8	1,7	1,2	2,7	3,0

Keskiarvolta vastaajaryhmät ovat kaikista myönteisimpiä pisteen korvaamiseen emoji­lla. Lopetusmerkeistä piste on todennäköisesti kaikista neutraalein, sillä se indikoi virkkeen päättymistä kaikissa muissa kuin huudahdusten ja kysymysten tapauksissa, joten on jokseenkin luonnollista, että sen koetaan soveltuvan korvattavaksi parhaiten. Lisäksi

joissain kysymyksen 1 perusteluista (esim. perustelu (1)) tuli ilmi, että piste soveltuu parhaiten korvattavaksi emojiilla, sillä sen tehtävä ei ole yhtä spesifi kuin huutomerkillä ja kysymysmerkillä. Tämän lisäksi pistettä on luonnehdittu joissain tapauksissa jopa tylyksi, jolloin on todennäköistä, että tätä mieltä oleva kielenkäyttäjä valitsee sen tilalle emojiin.

Pisteen kohdalla hajonta on melko vähäistä ja myönteisin vastaajaryhmä on 20–39-vuotiaat, kun taas vähiten myönteisiä ovat 40–59-vuotiaat. Nuoremmat vastaajaryhmät ovat keskimäärin pisteen kohdalla valinneet välimerkin soveltuvan korvattavaksi paremmin kuin vanhemmat vastaajaryhmät, mikä saattaa myös olla viite nuorempien vastaajaryhmien asenteellisuutta pisteen käyttöä kohtaan.

Toiseksi korkeimman sopivuuden on kerännyt huutomerkki, jonka soveltuvuuden keskiarvo on 5,8, mikä on 0,7 pienempi kuin pisteellä. Myös huutomerkkin kohdalla hajonta on vähäistä. Päinvastoin kuin pisteen kohdalla, kaksi vanhempaa vastaajaryhmää ovat myönteisempiä huutomerkkin kuin pisteen korvaamista kohtaan. Kolmanneksi sopivimmaksi arvioitu kysymysmerkki on kolmen ensimmäisen viiteryhmän vastauksissa miltei tasavertainen, mutta yllättäen yli 60-vuotiaiden näkökulmasta selkeästi sopivampi kuin muiden ryhmien.

Siirryttäessä lopetusmerkeistä virkkeen keskellä esiintyviin välimerkkeihin vastaajien näkemys merkkien soveltuvuudesta korvattavaksi emojiilla laskee merkittävästi. Tämä vastaa hypoteesiini siitä, että kielenkäyttäjäjyhteisön näkökulmasta emojiin rooli välimerkinomaisina merkkeinä liittyy nimenomaan lopetusmerkkien yhteyteen. On mahdollista, että vastaajaryhmien näkemys on, että virkkeen keskellä emojiit lähinnä hajottavat tekstiä, mihin perustelut saattavat antaa lisää osviittaa.

Virkkeen keskellä esiintyvistä välimerkeistä sopivimmaksi on valittu pilkku, jonka suosio nousee lineaarisesti vanhempiin ikäryhmiin siirryttäessä. Kaksi vanhempaa ikäryhmää ovat merkittävästi myönteisempiä sen käyttöä kohtaan kuin kaksi nuorempaa. Ajausviivan ja yhdysmerkin kohdalla kulku on lähes samankaltainen lukuun ottamatta sitä, että alle 20-vuotiaat katsovat sen sopivan korvattavaksi hiukan paremmin kuin 20–39-vuotiaat. Vastaavanlainen kaava toistuu myös kaksois- ja puolipisteen kohdalla.

Mielenkiintoisinta onkin, että yli 60-vuotiaat ovat keskimäärin lähes kaikkien välimerkkien kohdalla sitä mieltä, että ne sopivat korvattavaksi emojilla enemmän kuin muut viiteryhvät. Yli 60-vuotiaita vastaajia on toki edelleen määrällisesti kaikista vähiten, minkä lisäksi on mahdollista, että yleinen eetos vastaajaryhmän kesken on arvioida emojien sopivuutta myönteisemmin.

Alle 20-vuotiaista informanteista yksi on antanut kysymykseen 4 perustelun, joka ei varsinaisesti tuo lisätietoa sopivuusvalintoihin, mutta kertoo yleisestä asenteellisuudesta välimerkkien käyttöä kohtaan välittömässä viestinnässä.

- (46) En kyllä yleensä käytä näistä välimerkeistä yhtäkään (informantti 35, 17 vuotta)

Perustelu (46), joka on alle 20-vuotiaiden vastaajien keskuudessa ainoa informatiivinen perustelu kysymykseen 4, osoittaa sen, miten perinteiset välimerkit saattavat eritoten nuorempien kielenkäyttäjien keskuudessa olla vähemmän käytettyjä riippumatta siitä, miten emojien käyttö niihin liittyy.

20–39-vuotiaiden perusteluissa puolestaan toistuu huomattavan usein näkemys siitä, miten emoji sopivat korvaamaan tai vahvistamaan nimenomaan lopetusmerkkejä.

- (47) Piste on paremmin korvattavissa kuin vahvistettavissa. Huutomerkki ja kysymysmerkki ovat paremmin vahvistettavissa kuin korvattavissa. Muut eivät sovellu kovin hyvin kumpaankaan (informantti 26, 22 vuotta)
- (48) Virkkeen päättävät välimerkit voi korvata emojilla, mutta itse koen nihkeäksi korvata virkkeen sisällä olevat välimerkit emojilla. (informantti 36, 23 vuotta)
- (49) Pisteet, huutomerkkit ja kysymysmerkit on helppo korvata emojilla, sillä ne päättävät lauseen toisinkuin seuraavat vaihtoehdot. Jos esimerkiksi pilkun tilalla alettaisiin käyttää emojiä tekisi se tekstistä huomattavasti paljon vaikeaselkoisempaa ja -lukuisempaa, kun emojia vilisee tekstin keskellä. (informantti 27, 24 vuotta)
- (50) Kysymysmerkki ehkä selkein, hämmentyneitä emojia on paljon. Pisteiden tilalle voi pistää miltei minkä tahansa emojin riippuen lauseyhteydestä. Ajatusviivat ja kaksoispisteet ym. tuntuvat hankalilta hahmottaa emojimuodossa. (informantti 37, 25 vuotta)
- (51) Pisteeksi ja huutomerkiksi täydellisesti, sillä koen niiden olevan omassa käytössäni suht neutraaleja välimerkkejä ja uskon ihmisten ymmärtävän tarkoitukseni jos korvaan nämä merkit jollakin emojilla. Kysymysmerkki ei välttämättä välity enää niin hyvin vastaanottajalle jos sen jättää pois. Muita listan välimerkkejä en korvaisi emojilla. (informantti 38, 20 vuotta)

Esiin nostetut perustelut (47)–(51) sekä muutamat muut 20–39-vuotiaiden antamat perustelut tukevat taulukon 17 lukuja. Kaikki näistä esimerkeistä tukevat sitä ajattelutapaa, jonka mukaan emojiin välimerkillinen käyttö kuuluu yksinomaan virkkeen loppuun eikä juuri lainkaan keskelle. Toisaalta on mielenkiintoista, että emojiin koetaan hajottavan tekstiä niiden esiintyessä virkkeen keskellä, vaikka on jossain määrin perusteltua väittää, että useammasta virkkeestä koostuvassa tekstissä myös lopetusmerkit ovat tekstin ”keskellä”.

40–59-vuotiaiden vastaajien perusteluissa kysymykseen 4 toistuvat enimmäkseen lisähuomautukset siitä, kuinka vastaajat kokevat emojiin nimenomaan vahvistavan eivätkä korvaavan välimerkkejä.

- (52) Vain vahvistamaan, ei korvaamaan. (informantti 21, 45 vuotta)
- (53) Ei ne sentään välimerkkjä ole! (informantti 20, 46 vuotta)
- (54) Välimerkkejä ei sovi unohtaa kokonaan (informantti 34, 53 vuotta)
- (55) Ajatusviivan voin korvata tai vahvistaa, en yhdysmerkkiä. (informantti 39, 54 vuotta)
- (56) Tarvittaessa kaikki voi korvata emojiilla. (informantti 29, 53 vuotta)

Esimerkeissä (52)–(54) toistuvat jopa hieman painokkaat näkemykset siitä, että informantit ovat edelleen halunneet painottaa nimenomaan välimerkkien vahvistamista korvaamisen sijaan. Hiukan eriäviä asenteita heijastavat esimerkit (55) ja (56), joista aiemmassa mainitaan esimerkkinä melko huonosti sopivaksi koettu ajatusviiva, kun taas jälkimmäisen perustelun antanut informantti katsoo, että kaikki välimerkit voidaan korvata emojiilla. 20–39-vuotiaisiin verrattuna 40–59-vuotiaiden perusteluissa on siis jonkin verran eriävyyttä.

Yli 60-vuotiaiden viiteryhmässä puolestaan yksikään informantti ei ole antanut perustelua kysymykseen 4. Perustelujen jälkeenkin vaikuttaa siltä, että hypoteesini lopetusmerkkien paremmasta soveltuvuudesta emoji-välimerkki-ilmiöön virkkeen keskellä esiintyvien välimerkkien sijaan pitää jotakuinkin paikkansa. Tulokset tukevat myös tätä havaintoa: lopetusmerkkien sopivuuskeskiarvojen välinen keskiarvo kaikissa ryhmissä on 5,73, kun taas vastaava luku on virkkeen keskellä esiintyvien välimerkkien kohdalla vain 2,27. Näiden lukujen valossa lienee siis jokseenkin turvallista todeta, että keräämä-

ni aineiston perusteella informantit kokevat emoji-välimerkki-ilmiön tyypilliseksi juuri virkkeen päättämiseen.

4.6. Emojiryhmiä koskevan liukusäädinkysymyksen analyysi

Kyselylomakkeen viides kysymys on kysymyksen 4 tavoin liukusäädinkysymys. Kysymys koskee sitä, miten hyvin kukin emoji-yläkatgoria sopii vastaajien mielestä välimerkinomaiseen käyttöön. Kysymyksen tarkoituksena on ollut kartoittaa sitä, millaisilla emoji-tyypeillä vastaajat tyypillisimmin korvaavat tai vahvistavat välimerkkejä viestinnässään.

Kysymyksen 4 vastauskeskiarvojen tavoin olen taulukoinut kysymyksen 5 yleiset vastauskeskiarvot sekä informanttiryhmien sisäiset keskiarvot kunkin emojiryhmän sopivuuden kohdalle. Nämä luvut on esitetty taulukossa 18.

TAULUKKO 18. Vastaukset emojiryhmäkysymykseen.

<i>Emojikategoria</i>	Keskiarvo	< 20-v.	20–39-v.	40–59-v.	> 60-v.
Kasvot, ihmiset ja ruumiinosat	7,9	8,6	8,2	7,4	5,8
Merkit, symbolit ja liput	5,2	5,9	5,0	5,2	7,0
Esineet ja asiat	6,0	5,7	5,8	6,3	7,0
Eläimet ja luonto	5,7	5,5	5,6	5,8	6,7

Taulukosta 5 havaitsee ensimmäisenä, että kohtalaisen selkeästi sopivin emojikategoria välimerkinomaiseen käyttöön on keskiarvoltaan kasvoja, ihmisiä ja ruumiinosia esittävien emoji-joukko. Kaikki muut vastaajaryhmät kuin yli 60-vuotiaat ovat valinneet kategorian selkeästi sopivimmaksi välimerkinomaisessa käytössä. Mielenkiintoista kategorian kohdalla onkin se, miten lineaarisesti sopivuuden katsotaan laskevan siirryttäessä vanhempiin informanttiryhmiin.

Merkit, symbolit ja liput ovat keskiarvonsa puolesta taas informanttiryhmien näkökulmasta vähiten sopiva emojikategoria välimerkinomaiseen käyttöön. Marginaali esineitä ja asioita sekä eläimiä ja luontoa esittäviin emoji-tyyppiin on jonkin verran pienempi kuin näillä kolmella kategorialla kasvoja, ihmisiä ja ruumiinosia esittäviin emoji-tyyppiin. Myön-

teisimpiä merkkien, symbolien ja lippujen kategoriaa kohtaan ovat yli 60-vuotiaat muiden ryhmien mahtuessa yhden luvun erotuksen sisään.

Mielenkiintoisesti esineet ja asiat sekä eläimet ja luonto toistavat kasvojen, ihmisten ja ruumiinosien kategoriaan nähden päinvastaista kaavaa. Näiden kahden viimeisen kategorian kohdalla ikäryhmät ovat vanhempaan siirryttäessä arvioineet molemmat kategoriat aina sopivammaksi kuin edellisen ikäryhmän vastaajat. Huomionarvoista on, että kolmen ensimmäisen vastaajaryhmän näkökulmasta kasvoja, ihmisiä ja ruumiinosia esittävät emojiit ovat selkeästi kolmea muuta kategoriaa sopivampia välimerkinomaiseen käyttöön, kun taas yli 60-vuotiaiden näkemykset ovat täysin päinvastaisia.

Kysymykseen 5 alle 20-vuotiaat vastaajat eivät ole antaneet vapaaehtoisia perusteluja. 20–39-vuotiaiden vastaajien perusteluissa puolestaan toistuvat taulukon 18 lukuja tukevat näkemykset siitä, että informanttiryhmän keskuudessa kasvoja, ihmisiä ja ruumiinosia esittävät emojiit ovat soveltuvimpia välimerkinomaiseen käyttöön. Osa 20–39-vuotiaista vastaajista taas on perusteluissa kertonut, että emojikategorian sopivuudet eivät ole niinkään absoluuttisia, vaan pikemminkin kontekstisidonnaisia.

- (57) Kasvoja esittävät emojiit ovat luontevimpia, koska niiden kautta voi välittää todella hyvin tunnetiloja. Toki myös esim. symboleiden sydänemojien kautta voi välittää tunnetiloja selkeästi (informantti 26, 22 vuotta)
- (58) Kaikki elolliset, ja erityisesti kasvoja, ihmisiä ja ruumiinosia esittäjät emojiit, sopivat paremmin välimerkin tilalle, koska niillä on helpompi kuvata omaa tunnetilaa tai elävöittää tekstiä. Esimerkiksi symboleilla tai ns. "elottomilla" emojiilla se on vaikeampaa ja kömpelöä. (informantti 33, 21 vuotta)
- (59) Kaikki sopivat, mutta vain kasvoilla yms voi kuvastaa erityisen hyvin tunteita, joita niillä onkin tarkoitus mielestäni viestiä. Joissain tapauksessa muutkin käyvät. (informantti 40, 30 vuotta)
- (60) Riippuu asiayhteydestä, miltei kaikki emojiit kuvittelisin käyvän (informantti 41, 27 vuotta)
- (61) riippuu enemmän ihmisestä kenelle viestin tai kontekstista, mikä emoji sopii välimerkiksi, kuin millainen itse emoji on (informantti 13, 23 vuotta)

Perustelut (57)–(59) tukevat 20–39-vuotiaiden vastaajien keskuudessa esiintyvää näkemystä kasvojen, ihmisten ja ruumiinosien kategorian parhaasta sopivuudesta välimerkinomaiseen käyttöön. Esimerkissä (57) mainitaan myös symbolien kategoriaan kuuluvat sydämet, kun taas esimerkissä (58) korostetaan niiden sopimattomuutta. Esimerkit (59)–(61) puolestaan edustavat joko osittain tai kokonaan näkemystä siitä, että viestinnällinen konteksti on keskeisempi tekijä kuin pelkkä emojikategoria.

Vaikkakin melko tiiviisti, myös 40–59-vuotiaat informantit ovat kertoneet kysymyksen 5 perusteluissa emoji-kategorioiden sopivuuden olevan kontekstuaalista.

- (62) Tilanteesta riippuen nuo kaikki (informantti 14, 57 vuotta)
- (63) Asian ja henkilön mukaan valitsen. (informantti 15, 55 vuotta)
- (64) Käytän kaikki eri yhteyksissä. (informantti 29, 53 vuotta)

Esimerkit (62)–(64) tukevat melko hyvin informanttiryhmän vastausten keskiarvoa ja vaihtoehtojen välistä hajontaa, joka taulukon mukaan on kategorioiden kesken suurimmillaan 2,2 ja sitä myötä informanttiryhmistä toiseksi pienin ero vähiten ja eniten sopivaksi valitun kategorian välillä.

Myös yli 60-vuotiaiden vastaajien antamissa perusteluissa kysymykseen 5 korostuu se, miten konteksti määrittää etupäässä sen, mikä kategoria koetaan sopivimmaksi.

- (65) Riippuu kenen kanssa viestittää. (informantti 21, 72 vuotta)
- (66) Tekstin sisältöön liittyviä käytän (informantti 22, 65 vuotta)

Esimerkki (65) korostaa myös muiden informanttiryhmien perusteluissa esiintynyttä kontekstiriippuvuutta. Myös esimerkin (66) tulkitsen liittyvän kontekstisidonnaisuuteen, sillä informantin mainitsema ”tekstin sisältö” todennäköisesti tarkoittaa sitä, että emoji-kategorian valinta riippuu viestintätilanteesta, joka yleensä määrittää pääasiassa tekstin sisällön.

Niin taulukon 18 lukujen kuin perustelujenkin valossa vaikuttaa siltä, että emoji-kategorioiden sopivuus on informanttiryhmien näkökulmasta etupäässä kontekstisidonnainen. Keskiarvossa suurin hajonta kategorioiden välillä on 2,7, ja informanttiryhmien kesken suurin hajonta on alle 20-vuotiaiden vastausten 3,1. Esimerkiksi kysymyksen 4 vastausten keskiarvoluvuissa (taulukko 17) vastaavat hajontaluvut ovat 4,7 (keskiarvo) ja 5,9 (suurin yksittäisen informanttiryhmän vastausten hajonta). Myös kaikkien perusteluita antaneiden informanttiryhmien vastauksissa toistuvat tarkennukset siitä, että viestinnälliset kontekstit ohjaavat informanttien valintoja.

4.7. Ikäryhmäkysymyksen analyysi

Kyselylomakkeen kuudennessa ja viimeisessä kysymyksessä kartoitin vastaajien näkemyksiä siitä, miten luontevasti he ajattelevat kunkin ikäryhmän edustajien käyttävän emojeita välimerkinomaisesti. Tämän kysymyksen tarkoituksena on ollut selvittää, mille ikäryhmille emojin välimerkinomaisen käytön nähdään olevan luontevinta ja mille vähiten luontevaa.

Kysymysten 4 ja 5 vastausten tavoin olen taulukoinut kysymyksen 6 vastausten keskiarvot sekä yksittäisten informanttiryhmiin sisäiset keskiarvot. Nämä luvut on esitetty taulukossa 19. Taulukossa 19 vaakasuunnassa ovat vastaajaryhmien näkemykset ja pystysuunnassa kysymyksen vaihtoehtoina esitetyt ikäryhmät. Lisäksi olen kursivoinut taulukkoon 19 jokaisen vastaajaryhmän kohdalla heidän näkemyksensä ryhmistä, joita vastaajat itse edustavat.

TAULUKKO 19. Vastaukset ikäryhmäkysymykseen.

<i>Näkemyks ko. ryhmästä</i>	Keskiarvo	< 20-v.	20–39-v.	40–59-v.	> 60-v.
Lapset ja nuoret (0–19 v.)	8,1	8,3	8,0	8,4	6,2
Nuoret aikuiset (20–39 v.)	7,6	6,6	7,5	8,2	6,7
Aikuiset ja varhaiskeski-ikäiset (40–59 v.)	5,1	4,2	4,7	6,2	5,0
Myöhäiskeski-ikäiset ja ikäihmiset (yli 60 v.)	3,1	2,0	2,7	3,6	7,2

Jokseenkin arvattavasti vastauksien keskiarvoissa luontevimmaksi emojeita välimerkinomaisesti käyttäväksi ryhmäksi on arvioitu alle 20-vuotiaiden ikäryhmä. Siirryttäessä vanhempiin ikäryhmiin keskiarvo laskee melko tasaisesti, ja myös siirtymän lukujen erotukset ovat keskenään melko samantasoisia (1,5, 2,5 ja 2). Keskiarvosta voidaan siis todeta, että mitä vanhempaan ikäryhmään siirrytään, sitä vähemmän luontevasti ikäryhmää edustavien käyttäjien nähdään käyttävän emojeita välimerkinomaisesti.

Ensimmäisen kolmen ikäryhmän kohdalla jakauma noudattaa keskiarvoa, ja nämä ikäryhmät ovatkin kaikki vastanneet keskiarvoa noudattavalla tavalla. Mielenkiintoisimpana näyttäytyvätkin yli 60-vuotiaiden vastaukset, sillä ikäryhmän vastaajat ovat kaikista

muista ryhmistä poiketen arvioineet oman ikäryhmänsä käyttävän emojiä välimerkinomaisesti luontevimmin. Toisaalta on syytä edelleen huomioida ikäryhmän vastaajien vähäinen määrä, mutta tästä huolimatta yli 60-vuotiaiden vastauskeskiarvot ovat mielenkiintoinen poikkeama keskiarvosta.

Kysymyksen 5 tavoin alle 20-vuotiaista informanteista kukaan ei ole antanut kysymykseen 6 vapaaehtoista perustelua. 20–39-vuotiaiden ikäryhmässä perustelut tukevat ryhmän vastauskeskiarvoa. Heidän perusteluissaan nousee yleisimmin esiin kaksi näkemystä: emojiä välimerkinomainen käyttö ymmärretään nuorille diginatiiveille luonnolliseksi, kun taas vanhempien ikäryhmien edustajien mielletään käyttävän emojiä vähemmän luontevasti.

- (67) Minusta on täysin verrannollista, että myöskin tämä sosiaalisen median myötä kasvanut ilmiö on paremmin hallussa ikäryhmillä, jotka ovat osallistuneet jo peruskoulussa mediakasvatukseen. (informantti 11, 22 vuotta)
- (68) Nuoret ja nuoret aikuiset ymmärtävät emojiä merkityksen helpommin ja osaavat käyttää niitä sujuvasti ihan jokapäiväisessä viestinnässään, kun taas tuntuu että mitä vähemmän somenatiivi ja vanhempi käyttäjä on niin he käyttävät emojiä eri tavalla ja ns. Väärin kuten "😂" tarkoittamassa surua. (informantti 27, 24 vuotta)
- (69) Vanhemmilla ihmisillä emojiä käyttö ei ole oman kokemuksen mukaan yhtä luontevaa, mutta kun niitä käytetään emojiä monipuolisuus on nuoria korkeammalla tasolla. Nuorten emojiä käyttö on luontevaa, koska he ovat syntyneet teknologian kehityksen kulta-aikana, jolloin se on luontevaa erillisen opettelu sijaan (NS. Uuden tavan opettelu vanhemmilla) (informantti 7, 22 vuotta)
- (70) Ikäihmiset käyttävät usein aika tavallisia emojiä välimerkkeinä: hymyjä, sydämiä jne. Keski-ikäiset taas löytävät usein melko erikoisia emojiä, jotka eivät välttämättä ole aivan linjassa kirjoitetun tekstin kanssa. (informantti 42, 21 vuotta)
- (71) Suurin osa lapsista ja nuorista sekä nuorista aikuisista varmasti käyttää luontevasti. Kahdessa vanhimmassa ikäryhmässä on varmasti hurjasti eroa yksilöiden välillä (informantti 26, 22 vuotta)

Esimerkit (67)–(71) osoittavat kaikki, että 20–39-vuotiaiden näkemykset jakautuvat pääosin aiemmin mainitulla tavalla kahteen päälinjaan. Toisaalta esimerkeissä (69) ja (70) nousee esiin myös näkemyksiä siitä, että vanhempien ikäryhmien katsotaan käyttävän emojiä useammista eri kategoriasta kuin nuorempien. Erityisen mielenkiintoisena pidän esimerkkiä (70), jossa informantti mainitsee, että keski-ikäisten löytämät emojiä eivät ole ”aivan linjassa” kirjoitetun tekstin kanssa. Nähdäkseni tämä osoittaa, että in-

formanteilla voi olla hyvinkin vahvoja näkemyksiä siitä, millaiset emoji-kuulut milloisten tekstien yhteyteen.

40–59-vuotiaat sekä yli 60-vuotiaat informantit ovat kysymyksen 6 perusteluihin pääosin lisänneet huomioita siitä, että heidän vastauksensa perustuvat heidän omiin näkemyksiinsä, mutta mitään uutta tietoa tuovaa perusteluissa ei esiintynyt. Kokonaisuutena tulokset vaikuttavatkin juuri siltä, että vanhempiin ikäryhmiin siirryttäessä ihmiset kokevat emoji- välimerkinomaisen käytön näyttävätyvän progressiivisesti vähemmän luonnolliselta.

4.8. Analyysin yhteenveto

Analysoituani kaikkien kuuden kysymyksen vastaukset, vaikuttaa siltä, että luvussa 1.1. esittelemäni hypoteesit ovat olleet jotakuinkin paikkansapitäviä. Päällimmäisiä ja hallitsevia havaintoja aineistosta on taulukoitujen lukujen ja perustelujen valossa nousut esiin muutamia. Ensimmäisenä on syytä mainita, että emoji-välimerkki-ilmio mielletään vahvasti rennon ja epämuodollisen viestinnän työkaluksi. Aineiston perusteella vaikuttaa vahvasti siltä, että nykyisellään ilmio on hiljalleen leviämässä myös muodollisempaan välittömään viestintään, mutta se on kuitenkin ehdottoman dominantti vapaa-ajan viestinnässä.

Ilmio nähdään myös kaikissa informanttiryhmissä useimmin lopetusmerkkeihin kytkeytyvänä ja hyvin paljon vähemmän lauseensisäisiin välimerkkeihin liittyvänä. On jokseenkin mielenkiintoista, että informantit ajattelevat emoji- sopivan hyvin virkkeiden loppuun, mutta toisaalta rikkovan tekstiä esiintyessään virkkeiden keskellä. Toisaalta tällainen ajattelu kytkeytyy aiemmin mainittuun rennon välittömän viestinnän luonteeseen, jossa yksittäiset viestit harvemmin ovat edes useamman virkkeen mittaisia. Tämä näkemys tukee myös sitä, kuinka emoji-välimerkki-ilmion ei juurikaan mielletä liittyvän pidempiin teksteihin.

Myös emoji-kategorioiden välillä vaikuttaa olevan jonkin verran eroja siinä, minkä kategorian emoji-ja informanttiryhmit valitsevat välimerkin vahvistajaksi tai korvaajaksi. Tässäkin asiassa on havaittavissa yhtymäkohtia eri kysymysten välillä. Informanttien vastausten perusteella he käyttävät emoji-ja välimerkinomaisesti selkeästi useimmin

tekstin sävyttämiseen tai tunnetilojen välittämiseen. Parhaimmin emoji-välimerkki-ilmiön toteuttamiseen arvioitu kategoria on tutkimuksen perusteella kasvoja, ihmisiä ja ruumiinosia esittävät emoji. Nähdäkseni on perusteltua väittää, että emoji-käyttö sävy- ja tunnesyistä selittää sen, miksi kasvojen ja ilmeiden sisältävä kategoria on arvioitu parhaiten soveltuvaksi.

Viimeisenä on syytä nostaa esiin mahdollisesti vähiten yllättävä tutkimustulos, nimittäin se, että mitä nuoremasta informanttiryhmästä on kyse, sitä luontevampina emoji-käyttäjinä heitä ylipäätään pidetään. Vaikuttaa siltä, että mikäli emoji-käytössä ajatellaan olevan olemassa jokin kirjoittamaton mediaani tai säännöstö, sitä määrittävät etupäässä nuoremmat, diginatiivit kielenkäyttäjät. Vastaavasti vanhemmat kielenkäyttäjät ovat sekä omasta näkökulmastaan että nuorempien kielenkäyttäjien mielestä tottuneempia käyttämään perinteisiä välimerkkejä, vaikka emoji tekevätkin myös heidän keskuudessaan tietään uudenlaiseksi jaksotusvälineeksi.

5. PÄÄTÄNTÖ

Olen tarkastellut pro gradu -tutkielmassani eri-ikäisten suomalaisten informanttien näkemyksiä siitä, millä tavoin ja missä tilanteissa he käyttävät emojiä välimerkinomaisesti. Päämääränäni on ollut selvittää, millaisena ilmiö näyttää maallikkokielenkäyttäjille ja miten he arvioivat toteuttavansa sitä itse sekä miten he mieltävät muiden toteuttavan sitä. Käsittelemällä vastauskeskiarvoja ja avaamalla informanttien vastaustensa tuoksi antamia perusteluja olen voinut kartoittaa paitsi informanttiryhmiä keskinäisiä taipumuksia emojiä välimerkinomaiseen käyttöön myös syitä heidän tekemilleen valinnoille.

Emojit ja niiden kirjoittamattomat käyttösäännöt ja -tottumukset muuttuvat nopeasti. Verkkokielen elementtinä emojiä koskeville trendeille on tyypillistä, että ne syntyvät, leviävät ja lopulta myös katoavat nopeasti välittömässä viestinnässä. Olen havainnut, että aloittaessani pro gradu -tutkielman tekoa vuonna 2021, tyypillisimmät emojiä tietyissä yhteyksissä olivat usein erilaisia kuin päättäessäni tutkielmää vuonna 2022. Trendien vaihtuvuus on suurta eritoten nuorten kielenkäyttäjien keskuudessa, ja uskonkin, että mikäli keräisin aineiston uudelleen tänä vuonna, voisivat vastauskeskiarvot näyttää jo jonkin verran toisenlaisilta.

Suunnitellessani tutkimusaiheeni ja ryhtyessäni tekemään tutkimusta minua arvelutti kandidaatintutkielmani tekemisen jälkeen jonkin verran se, miten vastaajaryhmät ymmärtävät tutkimusasetelman ja tiedostavatko vastaajat emoji-välimerkki-ilmiön olemassaoloa ylipäätään. Tutkimusta tehdessäni päätin tietoisesti rajata asetelman niin, että ilmiö on todellinen, ja selitän sen tutkimuksen alussa vastaajille. Käydessäni aineistoa läpi huomasin, että vastaajat ovat merkittävästi suurimmaksi osaksi ymmärtäneet ilmiön luonteen ja tiedostaneet toteuttavansa sitä. Ennen kun ryhdyin tekemään tutkielmää, kyselin eri ikäryhmiin kuuluvilta ihmisiltä, ymmärtävätkö he, mitä ilmiö tarkoittaa. Ilokseni olen saanut huomata, että tutkielman teosta puhuessani olen levittänyt tietoa ilmiöstä ja saanut ihmiset havahtumaan sen todellisuuteen ja läsnäoloon heidän arjessaan.

Kuten mainittua, tutkimusaiheeni on verrattain tuore suomalaisen kielentutkimuksen kentällä ja sen jatkotutkimusaiheet ovat edelleen laajat. Kandidaatintutkielmani päätän-

nössä (Perämäki 2020: 31) mainitsin, että olisi mielenkiintoista selvittää, miten muutkin kuin kaksi silloin rajaamaani ikäryhmää suhtautuvat emojiin välimerkinomaiseen käyttöön, ja tässä tutkimuksessa olenkin ottanut juuri siitä selvää. Jonkinlaiseksi ongelmaksi muodostuu toki aina kaikista nuorimpien ja kaikista vanhimpien vastaajien näkemysten kartoittaminen verkkokieleen liittyvissä asioissa. Nuorimpien vastaajien kohdalla ei ole aina varmaa, ymmärtävätkö he vielä tutkimusasetelmaa, vaikka on hyvin todennäköistä, että jo ala-asteikäiset saattavat käyttää emojiita välimerkinomaisesti. Vastaavasti vanhimpien vastaajien kohdalla on syytä ottaa huomioon, miten hyvin he hallitsevat teknologian käytön ylipäätään. Kaikista vanhimpienkin kielenkäyttäjien kohdalla on mahdollista, että he käyttäisivät emojiita välimerkinomaisesti, jos he ylipäätään käyttäisivät niitä johonkin tarkoitukseen.

Koska Unicode-emojikirjastoa päivitetään jatkuvasti kattavuus- ja inklusiivisuussyistä, on emojiitutkimusta mahdollista tehdä hyvinkin tarkkarajaisesti. Lyhyempiä tutkimuksia, kuten kandidaatintutkielmia, voi tehdä yksittäisistä emojiesta tai tarkasti rajatuista viiteryhmistä, kun taas laajempiin tutkimuksiin viitekehys voi vastata oman pro gradu - tutkielmani viitekehystä. Emojien käyttötottumukset vaikuttavat muuttuvan jatkuvasti, joten ne tarjoavat jatkuvasti jotain uutta tutkittavaa. On täysin aiheellista sanoa, että ne ovat tulleet ihmisten arkiviestintään jäädäkseen – ainakin siihen asti, kunnes jokin käytettävämpi ja helpommin saatavilla oleva merkkijärjestelmä syrjäyttää ne.

Emojien universaali saatavuus mahdollistaa nykyään sen, että minkä tahansa viiteryhmän tai pienemmän kulttuurin edustajat voivat käyttää niitä viestinnässään haluamallaan tavalla. Tämä mahdollistaa sen, että emojiihin liittyvä tutkimus voi kielitieteen kentällä tarkastella vaikka millaisia emojien esiintymisyhteyksiä, tarkoituksia ja käyttötapoja. Omassa tutkimuksessani viiteryhmät ovat olleet hyvin karkearajaisia, mutta emojiita tutkittaessa mielenkiintoista tutkimustietoa olisi todennäköisesti mahdollista saada myös tutkimalla yksittäisiä työ-, koulutus- tai harrastuskulttuureja, kieliyhteisöjä, asuinpaikkaan liittyviä tottumuksia tai käytännössä mitä tahansa. Vain mielikuvitus rajoittaa emojien käyttöä, mistä seuraa se, että niitä voidaan myös tutkia yhtä laajalti.

LÄHTEET JA LYHENTEET

- ARAFAH, BURHANUDDIN – HASYIN, MUHAMMAD 2019: The Language of Emoji in Social Media. *The 2nd Annual International Conference on Language and Literature* s. 494-504. Medan: Indonesia.
- AULL, BETHANY 2019: A study of Phatic Emoji Use in WhatsApp Communication. – *Internet Pragmatics* 2 s. 206–232.
- CRYSTAL, DAVID 2006: *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BARON, NAOMI S. – LING, RICH 2011: Necessary Smileys & Useless Periods. Redefining Punctuation in Electronically-Mediated Communication. – *Visible Language* 45/1–2 s. 46–67.
- DANESI, MARCEL 2017: *The Semiotics of Emojis*. Bloomsbury Advances in Semiotics. Lontoo: Bloomsbury Academic.
- DEESE, WILLIAM B. 2011: Emoticons. – Eugene F. Provenzo (toim.), *Multiliteracies. Beyond Text and the Written Word* s. 21–23. Charlotte: Information Age Publishing.
- ERONEN, RIITTA 2006: Merkeillä on väliä. – *Kielikello* 2/2006.
- ITKONEN, TERHO – MAAMIES, SARI 2012: *Uusi kieliopas*. Hämeenlinna: Tammi.
- JING, GE – HERRING, SUSAN C. 2018: Communicative functions of emoji sequences on Sina Weibo. – *First Monday* 23 (11).
- KOTUS = Kotimaisten kielten keskus.
https://www.kotus.fi/kielitieto/yleiskieli_ja_sen_huoltaminen/ajankohtaista_kielen_huollosta/minne_menet_lopetusmerkki_-d.28669.news (22.5.2022)
- KS = Kielitoimiston sanakirja. 2018. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 11.11.2020.
- OPS = Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (15.5.2022)
- PERÄMÄKI, LASSI 2020: *Yläkouluikäisten ja yli 40-vuotiaiden kielikäsitusten erot mieltävän emojiin roolista lopetusmerkin paikalla*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen laitos.

- RÄSÄNEN, PEKKA – SARPILA, OUTI 2013: Internet-lomake vai ei? – Salla-Maria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* s. 65–78. Tampere: Vastapaino.
- SAMPIETRO, AGNESE 2016: Exploring the punctuating effect of emoji in Spanish WhatsApp Chats. – *Lenguas Modernas* 47 s. 91–113.
- SAMPIETRO, AGNESE 2021: Emojis and the performance of humour in electronic-mediated everyday conversation: a study of a corpus of WhatsApp chats. – *Internet Pragmatics* 4 s. 87–110.
- SARAJÄRVI, ANNELI – TUOMI, JOUNI 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tampere: Tammi.
- SKS(T) = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura(n Toimituksia).
- SUGIYAMA, SATOMI 2015: *Kawaii meiru* and *Maroyaka neko*: Mobile emoji for relationship maintenance and aesthetic expressions among Japanese teens. – *First Monday* 20 (10).
- Thesaurus.com. <https://www.thesaurus.com/e/writing/punctuation-in-text-messages/> (15.5.2022)
- VALLI, RAINE 2015: *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- VANHATALO, ULLA – VEHKALAHTI, KIMMO 2020: Kysely. – Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV*. SKST 1457. Helsinki: SKS.
- Unicode-emojikirjasto. <https://unicode.org/emoji/charts/full-emoji-list.html> (17.4.2021)

LIITE. Tutkimuksen aineistonkeruussa käytetty Webropol-kysely.

Kysely emojin välimerkinomaisesta käytöstä

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hei!

Olen Lassi Perämäki, suomen kielen maisteriopiskelija Oulun yliopistosta. Tämä lomake on tarkoitettu pro gradu -tutkielmani aineistonkeruuseen. Tutkin gradussani kaikenikäisten suomalaisten käyttötottumuksia ja mielipiteitä emojin välimerkinomaisesta käytöstä. **Lue kyselyn ja kysymysten kuvaukset huolellisesti ennen vastaamista!**

Emojin välimerkinomaisella käytöllä tarkoitetaan emojin käyttämistä sähköisesti kirjoitetussa kielessä niin, että emoji saa joko osittain tai kokonaan välimerkin paikan tai tehtävän tekstissä. Lähes kaikenikäiset ihmiset kaikista taustoista toteuttavat tätä ilmiötä jossain määrin joko tietämättään tai tietoisesti - tyypillisimmin verkkokielessä.

Tämä kyselylomake sisältää monivalinta- ja liukusäädinkysymyksiä liittyen emojin välimerkinomaiseen käyttöön. Kyselyssä oleellista on, että luet tehtävänannot huolellisesti ja vastaat jokaiseen kysymykseen kuten olet asiasta itse mieltä. Vastataksesi sinulla ei tarvitse olla asiantuntijatietoa tutkielman aiheesta. Kysymyksissä esiintyvät termit avataan kysymysten selitteissä. Jokaisen kysymyssivun lopussa on vapaa tekstikenttä, johon voit halutessasi kertoa lisätietoja tai perusteluja vastauksellesi. Huomioi, että perusteluista saan analyysia varten arvokasta lisätietoa!

Kysely on anonyymi, joten sinun ei tarvitse vastatessasi luovuttaa muita henkilötietoja kuin ikäsi ja edustamasi ikäryhmä. Nämä tiedot kerätään vastausten taulukoinnin ja vastaajien erittelyn vuoksi. Vastaajia ei voida yksilöidä tai tunnistaa vastausten perusteella.

Mikäli sinulla ilmenee jotain kysyttävää tutkimuksesta tai kyselylomakkeesta, voit ottaa yhteyttä sähköpostitse: hperamak@student oulu.fi.

Ikäryhmä, johon kuulut: *

- 0-19
- 20-39
- 40-59
- 60 tai yli

Ikä (numeroina): *

Kysymyksessä 1 esitellään termi "tunnetilatauko". Tunnetilatauon luomisella tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa emojiä käytetään lauseen keskellä ilmaisemaan tekstin kirjoittajan kokemaa tunnetta tai tunteen muutosta sellaisella paikalla, johon välimerkki ei kieliopillisesti kuulu.

Lisäksi kysymyksessä mainitaan "faattinen viestintä". Tällä tarkoitetaan keskustelussa sellaisen viestin lähettämistä, jonka ei ole tarkoitus tuoda keskusteluun lisätietoa vaan ainoastaan jatkaa keskustelua tai pitää sitä yllä. Viestiin vastaaminen pelkällä emojiilla tulkitaan yleisimmin faattiseksi viestinnäksi.

Esimerkkejä emojiin käytöstä välimerkin yhteydessä: "Tänään lähtee! 🍷", "Olet rakas. 🍷"

Esimerkkejä emojiin käytöstä välimerkin paikalla: "Oletko varma 🍷", "Mahtava juttu 🍷"

Esimerkkejä tunnetilatauoista: "Toivon kaikille 🍷 aurinkoista kesää!", "Sit mä olin et 🍷 oikeestiko?"

1. Millaisissa paikoissa käytät emojiä välimerkinomaisesti kirjoittamassasi tekstissä? *

- Välimerkin yhteydessä (emoji ei korvaa välimerkkiä)
- Välimerkin paikalla (emoji korvaa välimerkin)
- Tunnetilatauon luomiseen (lauseen keskellä sellaisella paikalla, johon välimerkki ei tavallisesti kuulu)
- Faattiseen viestintään (pelkistä emojiesta koostuva viesti)

Vapaa perustelu kysymykseen 1:

2. Millaisissa viestintätilanteissa käytät emojiä välimerkinomaisesti? *

- Välittömässä viestinnässä (tekstiviestit sekä sovellukset kuten WhatsApp tai Snapchat)
- Sosiaalisen median julkaisut (postaukset Instagramiin, Facebookiin, LinkedIniin ym.)
- Sähköpostiviesteissä koulussa tai töissä kollegalle tai kanssaopiskelijalle
- Sähköpostiviesteissä koulussa tai töissä esimiehelle, opettajalle tai muulle vastuuhenkilölle

Vapaa perustelu kysymykseen 2:

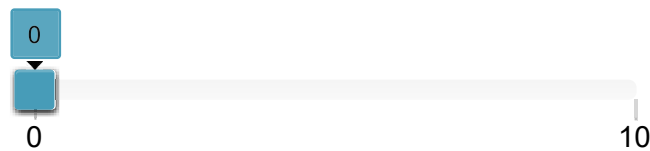
3. Mistä syistä käytät emojiä välimerkinomaisesti? *

- Saadakseni viestistä ystävällisemmän tai sävyllään rennomman
- Haluan, että lukija tietää, millaisia tunteita olen kokenut tai haluan välittää tekstiä kirjoittaessani
- Perinteisten välimerkkien käyttäminen tuntuu minusta epämiellyttävältä
- Haluan, että kirjoittamallani tekstillä on graafinen ulottuvuus
- En osaa sanoa/en mieti syitä käyttäessäni emojiä välimerkinomaisesti

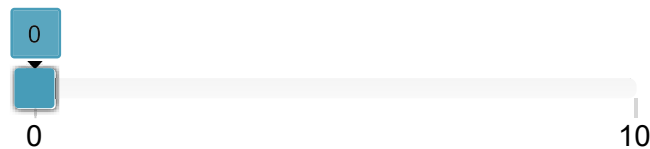
Vapaa perustelu kysymykseen 3:

4. Valitse liukusäätimillä, miten hyvin kukin välimerkkityyppi soveltuu mielestäsi vahvistettavaksi tai korvattavaksi emojiilla. (1 = ei sovellu lainkaan, 10 = soveltuu erinomaisesti)

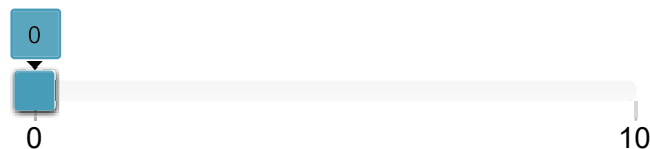
Piste *

Huutomerkki *

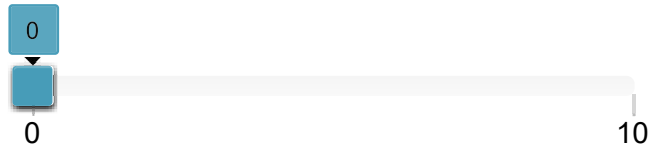
Kysymysmerkki *

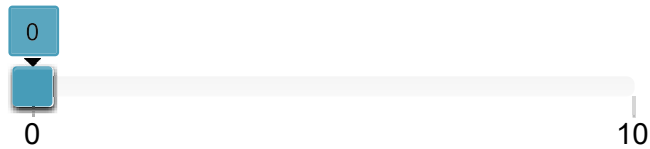
Pilkku *

Ajatusviiva tai yhdysmerkki *

Kaksoispiste tai puolipiste *

Vapaa perustelu kysymykseen 4:

5. Valitse liukusäätimillä, millainen kunkin emojiyhmän sopivuus on mielestäsi välimerkinomaiseen käyttöön. (1 = ei sovi lainkaan, 10 = sopii täydellisesti)

Mikäli kategoriat ovat sinulle epäselviä, voit selata emojipedia.org -nettisivulta esimerkkejä. Kategoriat on jaoteltu kyselylomakkeessa seuraavasti (Kyselylomake = Emojipedia):

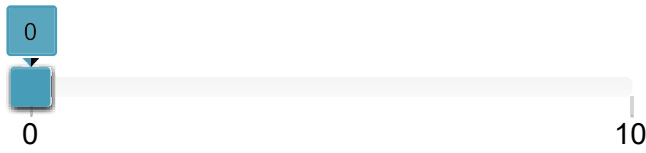
Kasvot, ihmiset ja ruumiinosat = Smileys & People

Merkit, symbolit ja liput = Symbols; Flags

Esineet ja asiat = Food & Drink; Activity; Travel & Places; Objects

Eläimet ja luonto = Animals & Nature

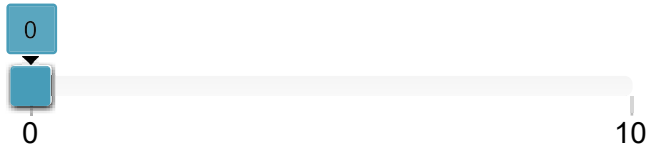
Kasvoja, ihmisiä ja ruumiinosia esittävät emojiit *

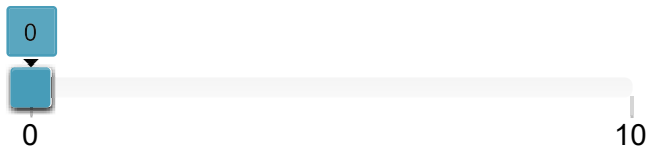
Merkit, symbolit ja liput *

Esineitä ja asioita esittävät emojiit *

Eläimiä ja luontoa esittävät emojiit *

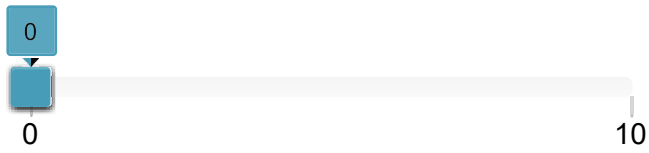

Vapaa perustelu kysymykseen 5:

6. Valitse liukusäätimillä, miten luontevasti koet kunkin alla mainitun ryhmän edustajien käyttävän emojiita välimerkinomaisesti.

(1 = ryhmän edustajat eivät käytä emojiita välimerkinomaisesti lainkaan luontevasti, 10 = ryhmän edustajat käyttävät emojiita välimerkinomaisesti täydellisen luontevasti)

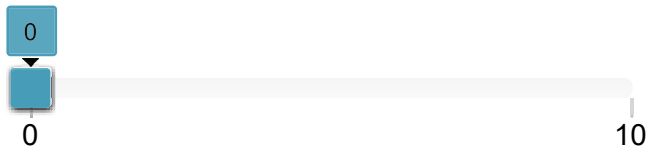
Lapset ja nuoret (0-19 vuotta) *

Nuoret aikuiset (20-39 vuotta) *

Aikuiset ja varhaiskeski-ikäiset (40-59 vuotta) *

Myöhäiskeski-ikäiset ja ikäihmiset (yli 60 vuotta) *

Vapaa perustelu kysymykseen 6: